

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK: SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE

UTICAJ RUSKE FEDERACIJE NA SUKOB U SIRIJI

-Magistarski rad-

Kandidat: Jasmin Čajić
Index: 697/II-SPS

Mentor: prof. dr. Sead Turčalo

Sarajevo, Maj, 2020.

**FAKULTET
POLITIČKIH
NAUKA**
UNIVERZITET U SARAJEVU
MCMXLIX

ODSJEK: SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE

UTICAJ RUSKE FEDERACIJE NA SUKOB U SIRIJI

-Magistarski rad-

Kandidat: Jasmin Čajić
Index: 697/II-SPS

Mentor: prof. dr. Sead Turčalo

Sarajevo, Maj, 2020.

SADRŽAJ

UVOD	5
1. Teorijsko metodološki okvir rada.....	6
1.1. Problem istraživanja	6
1.2. Predmet istraživanja.....	6
1.3. Naučni i društveni ciljevi	8
1.4. Hipoteze i indikatori	8
1.4.1. Generalna (opšta) hipoteza istraživanja	8
1.4.2. Pomoćne hipoteze istraživanja	9
1.4.3. Indikatori istraživanja	9
1.5. Naučni pristup – paradigme i metode.....	9
1.6. Naučna i društvena opravdanost	9
2. Sirija.....	11
2.1. Nastanak Sirijske Arapske Republike.....	11
2.2. Vladavina Bašara al-Assada (2000. godina- danas).....	13
3. Historijat odnosa između Ruske Federacije i Sirije	16
3.1. Vanjska politika Sovjetskog Saveza i Ruske Federacije prema Bliskom Istoku	16
3.2. Vanjska politika Sovjetskog Saveza i Ruske Federacije prema Siriji	19
4. Dešavanja u Libiji kao prekretnica sukoba u Siriji	22
4.1. Od Libije do Sirije (izvučena pouka iz sopstvene „greške")	24
5. Hronologija Sukoba u Siriji.....	26
5.1. Arapsko proljeće	26
5.2. Rat u Siriji	28
5.3. Unutrašnji akteri rata	32
5.3.1. Islamska država	32
5.3.2. Hezbollah	33
5.3.3. Kurdi.....	34
5.4. Vanjski akteri rata	35
5.4.1. Islamska republika Iran	35
5.4.2. Saudijska Arabija i Katar.....	37
5.4.3. Turska	39
5.4.4. Sjedinjene Američke Države.....	41
5.5. Upotreba hemijskog oružja.....	43

6. Uticaj Ruske Federacije na sukob u Siriji	48
6.1. Intervention by Invitation	48
6.2. Intervention by Invitation in Syria.....	50
6.3. Vojna intervencija Ruske Federacije u Siriji	51
6.4. Razlozi ruske vojne intervencije u Siriji	56
6.4.1. Luka Tartus i zračna baza Khmeimim	56
6.4.2. Ekonomski ciljevi	58
6.4.3. Geopolitički ciljevi.....	59
6.5. Efekti ruske intervencije u Siriji.....	62
7. Zaključak i zaključna razmatranja	64
8. Literatura	66
9. Biografija	69

POPIS SLIKA

Slika 1.: Predsjednički izbori u Siriji održani 2014. godine	15
Slika 2.: Istočno partnerstvo	17
Slika 3.: Simbolika Arapskog proljeća	26
Slika 4.: Pregovori u Ženevi	28
Slika 5.: Kulturocid u Palmiri	31
Slika 6.: ISIL u Palmiri	31
Slika 7.: Pripadnici ISIL-a	32
Slika 8.: Načelnik Libanonskog Hezbollaha (Hassan Nasrallah) sirijski predsjednik (Bashar al-Assad) i bivši predsjednik Irana (Mahmoud Ahmadinejad) službena večera u Damasku 2010. Godine	33
Slika 9.: Sirijski predsjednik Bašar al-Assad sa Iranskim Vrhovnim poglavarom Ayatollahom Ali Khameneiom u Teheranu, 25.02.2019. godine	36
Slika 10.: Predsjednik Rusije Vladimir Putin i Saudijski ministar odbrane Mohammed Bin Salman. Razgovor o situaciji u Siriji, septembar 2015. Godine	37
Slika 11.: Qatar i Syria	38
Slika 12.: Operacija "Izvor mira"	40
Slika 13.: Napad krstarećim raketama na sirijsku zračnu bazu Shayrat, 07.04.2017.god.....	42
Slika 14.: Povlačenje američkih trupa iz sjeverne Sirije	43
Slika 15.: Slika lijevo prikazuje geografski položaj Khan al-Assala, a slika desno neke od žrtava uslijed upotrebe hemijskog oružja	44
Slika 16.: Generalni sekretar UN-a Ban Ki-moon prima završni izvještaj od Ake Sellstroma, šefa tima UN-a koji je istraživao upotrebu hemijskog oružja u Siriji	46
Slika 17.: Stalni predstavnik Ujedinjenog Kraljevstva pri Ujedinjenim Nacijama (Karen Pierce)	47

Slika 18.: Slika iznad predstavlja turski F-16 borbeni avion koji je oborio ruski SU-24 u blizini sirijske granice, a trenutak pogotka je prikazan na slici ispod	52
Slika 19.: grafički prikaz područja na kojim se nalaze dva vojna objekta Rusije na mediteranskoj obali	53
Slika 20.: Vladimir Putin i Bašar al-Assad u posjeti bazi Hmeymim 2017. godine	54
Slika 21.: Luka Tartus (Sirija).....	56
Slika 22.: Posjeta Vladimira Putina zračnoj bazi Khmeimim u Siriji 11.09.2017.god	57
Slika 23.: Geografski položaj Latakie, Tartusa i zračne baze Hmeimim, veoma važan s geostrateškog i geopolitičkog aspekta. Rusija je u jednom trenutku imala kontrolu nad sve tri oblasti.....	60

UVOD

U savremenom svijetu geopolitički položaj određene države sve je manje vezan uz prirodno-geografske faktore, a sve više uz globalne geopolitičke strukture, situacije u političkom okruženju države i situacije unutar same države. U uvjetima snažnih društvenih i političkih promjena u svijetu, težnja prema stvaranju multipolarnog svijeta postaje bitan interes mnogih država. U tome prednjače Rusija, Kina, Turska i Iran. Rusija se pokušava nametnuti kao vođa procesa multipolarnosti, dok druge države u takvom pristupu vide mogućnost za širenje utjecaja i ostvarivanje nacionalnih interesa. Kao posljedica procesa globalizacije, geopolitičko djelovanje država na lokalnoj razini utječe na čitav svijet.

Cilj rada je objasniti trenutna dešavanja u Siriji, sa fokusom na ulogu same Rusije u tom sukobu. Cilj je pojasniti i približiti razloge intervencije Rusije u Siriji, šta to znači za Siriju, a šta za Rusiju, s obzirom da se Rusija nakon raspada SSSR-a nije upuštala u ovakvu vrstu sukoba izvan teritorija vlastite države, sve do pojavljivanja sukoba u Siriji.

Ruska intervencija u Siriji je počela 30. Septembra 2015. godine nakon što je vlast predsjednika Bašara al-Assada zvanično zatražila pomoć Ruske Federacije u borbi protiv pobunjeničkih okupacija u Siriji. U toku magistarskog rada uvidjet ćemo da je intervencija Ruske Federacije uveliko spasila vladajuće sirijske snage od potpunog poraza, stabilizovala front, ali i uveliko doprinijela protjerivanju pobunjenika iz određenih područja. Mnogi se i danas pitaju šta su razlozi ulaska Ruske Federacije u ovaj rat, a razloga je zapravo mnogo. Možemo slobodno reći da je ovo prvi korak ka vraćanju ugleda i statusa u svijetu kakav je imao bivši Sovjetski Savez.

Sirijski rat primjer je kako vanjske intervencije u građanske ratove, bilo izravne ili neizravne, doprinose eskalaciji i produljenju sukoba. Motivi vanjskih aktera obično ne podrazumijevaju dobrobit stanovništva države u kojoj je prisutan rat, a želja za ostvarenjem geopolitičkih ciljeva često dovodi do još intenzivnijih sukoba, što je slučaj i u Siriji. Ovo je vjerovatno najkompleksniji sukob u novijoj historiji, i s toga veoma je teško precizno predvidjeti razvoj same političko-sigurnosne situacije u Siriji, jer se situacija na terenu konstantno mijenja.

1. Teorijsko metodološki okvir rada

1.1. Problem istraživanja

U Formulisanju problema istraživanja u samom radu, pošao sam od opšteg određenja problema. Osnovni problem ove teme jeste sama kompleksnost sukoba u Siriji, prvenstveno zbog toga što su se u sukob u Siriji uključili mnogi strani faktori, počevši od regionalnih država, pa do Zapadno-evropskih. Sukob u Siriji je počeo u proljeće 2011. godine, tačnije u martu 2011. godine, i veoma brzo nakon toga su se u taj sukob umiješale regionalne i zapadno-evropske države, i već tada taj sukob izlazi iz okvira klasičnog građanskog rata. S obzirom na veliki broj učesnika u ovom sukobu, ja sam se odlučio da svoj rad posvetim uticaju Ruske Federacije na sukob u Siriji, kako i sam naslov kaže, jer je to uz SAD ključni inostrani faktor u ovom sukobu. Shodno tome istraživački problem je u ovom slučaju otkrivanje razloga samog uključivanja Ruske Federacije u ovaj sukob, i kako se to u suštini reflektiralo na samu Siriju, a kako na Rusiju.

U novoj geopolitičkoj preraspodjeli snaga, Sirija ima veoma važnu ulogu. Nalazi se u energentima najbogatijem dijelu svijeta, ali isto tako i u politički najnestabilnijem području na svijetu, uz obalu je Sredozemnog mora, koje je od posebnog značaja za gotovo sve geopolitičke teorije i projekcije globalnih aktera. U ovu priču se itekako uklapa i Ruska Federacija, zbog toga što je za Rusku Federaciju od historijskog značaja da ima otvoren pristup toplim morima, zatim u tom području se nalazi i luka Tartus, jedina luka na otvorenom Mediteranu koju kontroliše vojska Ruske Federacije.

1.2. Predmet istraživanja

Sirijski rat ili Sirijska kriza je trenutni oružani sukob koji se od proljeća 2011. godine vodi u Siriji, okvirno između snaga vlade predsjednika Bašara al-Asada na jednoj i više skupina pobunjenika na drugoj strani. Ubrzo nakon njegovog izbijanja u rat su se umiješale sve regionalne sile kao što su Iran, Izrael, Saudijska Arabija i Turska, evropske velesile kao što su Francuska, Njemačka i Ujedinjeno Kraljevstvo, te SAD i Rusija, zbog čega je poprimio dimenziju posredničkog sukoba.

Sirijski rat nije klasični rat preko posrednika u kojem sudjeluju dvije suprotstavljene sile, već višesložni sukob u kojem postoji mnoštvo unutarnjih aktera koji, iako se ponekad nalaze na istim stranama, djeluju potaknuti različitim motivima i interesima. Ono što bi bio jedan od zadataka ovog rada jeste dokazati da Sirijski rat nije konvencionalni rat, već je internacionalizirani građanski rat. Zbog toga je i fokus u predmetu istraživanja stavljen na sama teorijska određenja, pa se tako ističe kao glavni segment predmeta istraživanja sam utjecaj Ruske Federacije na sukob u Siriji. Istraživana su i analizirana geografsko-politička zbivanja koja proizilaze iz sadašnjih državnih politika Ruske Federacije i Sirije.

Rad sadrži sve neophodne segmente, kako bi na samom kraju bilo potpuno jasno zbog čega se Ruska Federacija uključila u sukob, i zbog čega taj sukob nije klasični građanski rat. Neophodno je bilo obuhvatiti prvenstveno sam historijat odnosa između ove dvije države, kako bi postojala jaka osnova za daljnje shvatanje samog rada. Zbog toga što današnja Ruska Federacija gaji konstruktivne odnose sa Sirijom još iz perioda Hladnog rata, kada je SSSR nastojao na svoju stranu pridobiti arapske države na Bliskom istoku kao protutežu američkom savezništvu sa Izraelom i zaljevskim monarhijama. Desetljećima je Sovjetski Savez bio glavni dobavljač vojne opreme i oružja arapskim režimima, pa tako i Siriji. Kraj Hladnog rata i drastično opadanje moći samostalne Ruske Federacije drastično je umanjilo i mogućnost njenog angažmana na Bliskom istoku, međutim ova dešavanja u Siriji su, kao što sam već ranije pomenuo period kada Ruska Federacija ponovo pokušava da sebe pozicionira u sam vrh svijeta, i da dokaže da ipak u svijetu vlada multipolarnost.

Dok sam čitao literaturu za ovaj rad, shvatio sam da je ovu temu nemoguće adekvatno uraditi, a da se ovaj sukob ne poveže sa dešavanjima u Libiji, tako da sam paralelno istraživao i taj sukob, i na kraju odlučio da u samom radu napravim komparaciju, jer su dešavanja u Libiji zapravo prekretnica ovome što se danas događa u Siriji.

U radu ću nastojati precizno objasniti i upotrebu hemijskog oružja, taj segment je Sirijski rat i Sirijsku krizu podigao na jedan viši stepen, stepen koji je mogao prouzrokovati široku eskalaciju rata, uključujući i mogućnost pokretanja američkog raketnog napada protiv Sirije. Također objasniti ću i sam model po kojem Ruska Federacija ima/nema legitimitet vojnog djelovanja na teritoriju Sirije a to je *intervention by invitation*.

Sirijski rat prouzrokuje dalekosežne lokalne i međunarodne posljedice. Jedan je od najdužih i najsmrtonosnijih ratova u 21. stoljeću, s više stotina hiljada poginulih, raseljenih i ranjenih. Sirijski rat je ponovo pokrenuo velike regionalne i globalne tenzije hladnoratovskog tipa, prouzrokovao je izbjegličko-migrantsku krizu u Evropi, te seriju terorističkih napada diljem svijeta, i veoma teško je predvidjeti kakav će konačan ishod ovog sukoba biti, i kako će svijet nakon toga izgledati.

1.3. Naučni i društveni ciljevi

Naučni cilj istraživanja je naučna deskripcija svih ili skoro svih elemenata pravnog i institucionalnog okvira sistema sukoba, ukazivanje na institucionalne i pravne prepreke koje onemogućavaju smirivanje tenzija pa i sukoba u Siriji. Opisati detaljno razvoj sukoba u Siriji, od 2011. godine pa sve do danas. Naglasiti važnost UN(Vijeća sigurnosti) kao najvažnijeg institucionalnog faktora u ovom trenutku, koji uz konsenzus može napraviti veliki pomak ka završavanju rata na teritoriji Sirije.

Društveni cilj istraživanja se bazira na tome da rezultat mog istraživanja pomogne kao jedan vid alternativnog rješavanja organizacijama koje rade na rješavanju problema pravnog i institucionalnog okvira sukoba u Siriji. Radom će se također moći služiti šira javnost i svi koji budu htjeli saznati nešto više o karakteristikama i specifičnostima samog sukoba, ali i uloge Ruske Federacije u ovom sukobu.

1.4. Hipoteze i indikatori

1.4.1. Generalna (opšta) hipoteza istraživanja

Hipotetički dio istraživanja čine:

- Generalna hipoteza
- Ruska Federacija se kroz sukob u Siriji pozicionirala na mjesto predvodnika u procesu multipolarnosti.

1.4.2. Pomoćne hipoteze istraživanja

- Sirijski građanski rat nije konvencionalni građanski rat, već internacionalizirani građanski rat
- Utjecaj drugih država igra bitnu ulogu u Sirijskom sukobu
- Utjecaj Ruske Federacije ključni je u sukobu u Siriji
- Sirijski građanski rat sadrži sve karakteristike internacionaliziranog

1.4.3. Indikatori istraživanja

- Sukob u Siriji
- Prisutnost regionalnih i Zapadno-Evropskih država
- Pisani dokumenti

1.5. Naučni pristup – paradigme i metode

Pristup temi bit će u okviru geografsko-teorijskog koncepta. Metodom analize dokumenata i dostupne literature prikupljene su i obrađene činjenice važne za potvrdu hipoteza. Zatim, korelacijskom metodom dobiveni su zaključci uz pomoć kojih su istaknuti i razrađeni oni državni geopolitički interesi koji mogu pomoći u potvrđivanju hipoteze. Na kraju, procijenjeno je moguće preklapanje geopolitičkih interesa navedenih država i utjecaj država na vanjski prostor u okviru interesnih sfera.

Literatura koja je korištena u radu je većinom pisana na engleskom jeziku, te nešto manje na Bosanskom.

1.6. Naučna i društvena opravdanost

Ovo istraživanje će dati doprinos i upotpuniti fond naučnog znanja o uticaju Ruske Federacije na sukob u Siriji, također istraživanje će dati odgovore na pitanja kako i na koji način Ruska Federacija utiče na sukob u Siriji. Značaj istraživanja se ogleda u ukazivanju na utjecaj Ruske Federacije u Siriji. U istraživanju sam koristio teorijsko-empirijske metode. Istraživana su opšta naučna saznanja, stručna literatura i javno dostupni podaci koji su bili dostupni putem interneta, naučnih foruma i biblioteka.

1.7. Bitni kategorijalni pojmovi (definicije i klasifikacije)

- Ruska Federacija – nalazi se na istoku Europe i sjeveru Azije. Po površini ovo je najveća država na svijetu. Glavni grad Moskva nalazi se u europskom dijelu države. Po popisu stanovništva iz 2010. godine imala je 142.856.536 stanovnika i osma je država u svijetu po tom segmentu.
- Sirijska Arapska Republika – službeno Sirijska Arapska Republika država koja se nalazi na prostoru jugozapadne Azije na Bliskom Istoku. Na sjeveru graniči sa Turskom, na istoku sa Irakom, na jugu sa Jordanom, na jugozapadu sa Izraelom, te na zapadu sa Libanom. Glavni grad Srije je Damask. Po popisu stanovništva iz 2002. godine imala je 17.585.545 stanovnika i pedeset-peta je država u svijetu u tom trenutku bila po tom segmentu.
- Rat- kompleksan, intenzivan i masovan sukob država, vojno-političkih saveza ili različitih društvenih snaga unutar jedne zemlje, u kojem se masovno i organizirano primjenjuje oružana sila i vodi oružana borba radi ostvarivanja određenih političkih, ekonomskih i vojnih ciljeva.¹
- Internacionalizirani rat- Teza o internacionalizaciji Sirijskog građanskog rata proizilazi iz koncepta rata preko posrednika. Ratovi preko posrednika predstavljaju neizravno uključivanje u sukob treće strane koja želi utjecati na njegove strateške ishode.
- Proces multipolarnosti- borba ostatka svijeta da pobijedi unipolarni poredak, u kojem se jedna država izdvaja iznad svih ostali (čitaj SAD). Uspostavljanjem multipolarnosti će postojati nekoliko država koje su na istoj razini, što će svijet učiniti ujednačenijim.

¹ Beridan, I., Tomić, I.M., Kreso, M.: Leksikon sigurnosti, "DES" Sarajevo, 2001.godine.

2. Sirija

2.1. Nastanak Sirijske Arapske Republike

Neophodno je da se na samom početku ovog rada upoznamo sa historijom postojanja Sirije kao države, kako bi se napravio dobar uvod za kasnije razumijevanje samog sukoba. Republika Sirija nastaje po prvi put 1930. godine u sklopu Francuske mandatne uprave Sirije i Libanona, iako se ona u tom periodu ne može smatrati nezavisnom državom već nekom vrstom kolonijalnog posjeda. Sirija je postala suverena država tek nakon Drugog svjetskog rata, 17. aprila 1946.²

Sirija nije uživala olakšanje u prvih nekoliko godina svoje nezavisnosti, prvenstveno zbog toga što su protekle u znaku stalnih arapsko-izraelskih sukoba. Pored toga Sirija je imala probleme i u unutrašnjosti same države, zbog sve češćih državnih udara i protuudara. Ono što je bitno naglasiti jeste da je Sirija 1956. godine potaknuta *Sueskom krizom*³, potpisala sporazum sa SSSR-om. Na taj način Sirija je omogućila postojanje komunističkog režima na Bliskom Istoku u zamjenu za vojnu opremu i neke strateške savjete. Uspon *panarabizma*⁴, doveo je 1958. godine do ujedinjenja Sirije i Egipta u Ujedinjenu Arapsku Republiku. Međutim unija između ove dvije države nije dugo potrajala, jer su određeni vojni službenici Sirije proveli državni udar, čime je Sirija 1961. godine ponovo postala nezavisna država. Možemo slobodno konstatovati da je Sirija historijsku prekretnicu u svojoj opstojnosti doživjela 1963. godine kada je još jednim državnim udarom vlast u Siriji preuzela Arapska socijalistička stranka Baath.

Baath režim je započeo kao vojno-stranačka simbioza, suočena sa jakom opozicijom iz cijelog spektra političkog društva. Iznutra režim su razdirale borbe za moć oko ideologije, te osobne ambicije u kojima je pripadnost pojedinim sektama igrala istaknutu ulogu. Međutim režim se uspio izboriti sa svim, uspio je razbiti ekonomski utjecaj oligarhije, pridobio podršku seljaka kroz reformu posjeda, te kroz nacionalizaciju stvorio je javni sektor koji je zapošljavao veliki

² Kovačić, K.: Internacionalizacija sirijskog građanskog rata, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, Zagreb, 2016., str. 9

³ Sueska kriza, poznata i kao Trojanska agresija i Operacija Kadeš, bila je invazija na Egipt koju je 1956. godine pokrenuo Izrael, a slijedile su ga UK i Francuska. Cilj invazije je bio vratiti kontrolu zemalja Zapada nad Sueskim kanalom i ukoniti sa vlasti egipatskog predsjednika Gamal Abdel Nassera.

⁴ Panarabizam, pokret koji je bio vrlo utjecajan u 20. stoljeću i koji je težio političkom i kulturnom ujedinjenju Arapa.

broj pripadnika srednje i radničke klase, sve je to dovelo do toga da režim uspije izgraditi potpuni legitimitet, na čelu sa vođom Hafezom al-Asadom. Stranka Baath obuhvatala je različite društvene skupine, međutim najvažnije u tim skupinama su bile intelektualne i vojne elite koje su se borile za prevlast. Pobjedom vojnih elita nad inteligencijom definiran je i smjer revolucije jer su intelektualne elite od tog periode bile onemogućene da donose odluke, a sva je moć pripala vojnim strukturama, i na taj način vojska uspostavlja dominaciju nad partijom, a nakon toga i nad cijelim društvom.⁵

Dolaskom Hafeza al-Asada na vlast 1970. godine partija više ne pokušava održati ni privid demokratskog legitimiteta te ukida lokalne, parlamentarne i predsjedničke izbore, kasnije su se ponovo uveli izbori na nekim razinama, koji služe samo u svrhu održavanja iluzije demokratskog legitimiteta prema vanjskom svijetu.⁶ Hafez al-Asad svoj uspun prvenstveno duguje svojoj vojnoj pozadini, koja mu je i omogućila da se oslobodi ideoloških okvira stranke. Uspio je uspostaviti široku mrežu osobnih poznanika, rođaka, i pripadnika alavitske sekte koje je postavio na ključne pozicije u vojsci i obavještajnim službama kao ključnim polugama moći.

Hafez al-Asad je 1973. godine donio novi Ustav koji je uveliko olakšao posao i njegovom nasljedniku Bašaru al-Asadu, jer je taj ustav još uvijek na snazi, a njime je između ostalog u rukama predsjednika koncentrirana apsolutna moć nad državom i društvom. Predsjednik je u skladu sa tim ustavom vrhovni zapovjednik oružanih snaga. Također jedna od ključnih ovlasti koju ima jeste mogućnost raspuštanja Narodne skupštine kao glavnog zakonodavnog tijela.

Režim je organiziran dinastijski, što znači da je pod izravnom kontrolom obitelji Assad, njihove šire obitelji i alavitske sekte kao etničke i religijske zajednice. Ova činjenica je i omogućila da nakon smrti Hafeza al-Assada 2000. godine na njegovo mjesto dođe njegov sine Bašar al-Assad, prijenos vlasti nije proveden putem slobodnih i poštenih izbora, nego je Bašar izabran na referendumu kao jedini kandidat s više od 97% glasova.⁷ Treba napomenuti da je Sirijski parlament smanjio obaveznu kvalifikacijsku dob predsjednika s 40 na 34 godine.

⁵ Kovačić, K.: Internacionalizacija sirijskog građanskog rata, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, Zagreb, 2016., str. 10

⁶ Ibidem, str. 11

⁷ Ibidem, str.13

2.2. Vladavina Bašara al-Assada (2000. godina- danas)

Bašar al-Assad, očni specijalista, koji je dio univerzitetskih dana proveo u Velikoj Britaniji, 2000. godine preuzima predsjedničku funkciju od strane Ba'ath partije nakon smrti njegovog oca Hafeza. Od njega se očekivalo da očuva pluralno, ali i nacionalističko političko naslijeđe zemlje s jedne strane, ali i da uvede neophodne političke i ekonomske reforme. Mnogi su u predsjedniku Bašaru vidjeli šansu za reforme, prvenstveno zbog toga što je sada predsjednik Sirije postao mladi lider koji se školovao na zapadu. Bašar je u širem smislu viđen kao agens koji bi mogao provesti reforme, ali budući da je njegov uspon ipak zavisio od razgranate mreže vladajuće Ba'ath partije koja je ukorijenjena još za vrijeme vladavine njegovog oca, ipak do drastičnih političkih reformi nije došlo. Međutim njegove socio-ekonomske reforme ogledale su se u tome da je ipak podstakao masovno obrazovanje, uporedo sa kontrolisanom ekonomskom liberalizacijom koja je otvorila vrata novim tržištima. Državni univerziteti bili su skoro pa besplatni, a na kojima je upisano stotine hiljada studenata, sve se ovo dešava u periodu do 2011. godine i početka sukoba.

Međutim prvi pravi problemi se javljaju sa američkom invazijom na Irak. Sirija se našla priklještena između dvije moćne okupacione sile, izraelske i američke, a obje su bile antagonistički opredijeljene prema Siriji. Ono što je predstavljalo "prijetnju" iz ugla SAD-a jeste Sirijska velikodušnost koju je pokazala prihvatom izbjeglica iz Iraka, jer je protumačena od strane SAD-a kako Sirija zapravo pruža podršku iračkom pokretu otpora protiv američke agresije, i nakon toga Siriji se uvode sankcije.

Susret koji se dogodio u oktobru 2005. godine, a koji je rezultirao "Damaščanskom deklaracijom" koja je zahtijevala demokratske reforme, smatra se najvećim okupljanjem političke opozicije u historiji vladavine Ba'ath partije, koja je na vlasti u Siriji od 1963. godine. Ovaj opozicioni miting založio se za principe pluralizma, nenasilja, jedinstvo opozicije i demokratske promjene. Deklaracija koja je tada donesene počinje tvrdnjom da je batistička vladavina razvlastila narod, utvrdivši kako je vlast uspostavila monopol nad kompletnim društvom u periodu dužem od 30 godina, te da je uspostavila autoritarni i totalitarni režim jedne uske klike koji je kao posljedicu imao potpuno odsustvo interesa ljudi za politiku i društvena dešavanja.⁸

⁸ Anderson, T.: Nečasni rat protiv Sirije, Washington, nasilna promjena režima i otpora, Sarajevo, 2016., str.48

Ono što je također vrijedno posebno istaći jeste da je deklaracija odbacila svaku pomisao o jednopartijskoj državi. Međutim ovakav stepen opozicionog jedinstva raspao se veoma brzo. Nakon Damaščanske deklaracije, jedan američki izvještaj označio je sekularnu sirijsku opoziciju kao potpuno nemoćnu. 2009. godine je provedeno ispitivanje javnog mnijenja i to u šest zemalja u kojem su uključene i Izrael i SAD, i konačan ishod tog ispitivanja jeste da je Bašar al-Assad najpopularniji arapski lider na Bliskom Istoku. Ovaj regionalni pogled dramatično se promjenio nakon izbijanja sukoba 2011. godine.

Popularnost predsjednika Assada u Siriji u početnim godinama sukoba ozbiljan je problem predstavljalo onima koji su ga u svijetu pokušavali predstaviti kao monstruma. Popularnost se osjetila na početku u vrijeme velikih pro-vladinih okupljanja koja su organizovana kao odgovor na protestne skupove opozicije.

Sirijski analitičar Camille Otrakji je istakao, da je predsjednik Assad "izgubio popularnost" onog trenutka kada je sukob eskalirao, jer su ga mnogi od tada smatrali slabim vođom. Također Otrakji navodi da predsjednik zaslužuje lošu sliku jer nije pokazao spremnost u borbi protiv korupcije, kao i zbog davanja slabog prioriteta reformama autokratskog sistema vlasti koji je naslijedio.⁹

U martu 2011. godine val "Arapskog proljeća" je zahvatio i Siriju, i dok su to u početku bili samo pro-reformski prosvjedi u Damasku i južnom gradu Dara, koji su zahtijevali demokratske reforme i puštanje političkih zatvorenika, niko nije mogao ni zamisliti da će to u skorijoj budućnosti prerasti u najkrvaviji sukob u 21. stoljeću, i jedan od najkrvavijih nakon Drugog svjetskog rata.

U vrijeme trajanja sukoba, tačnije 2014. godine održani su predsjednički izbori. Prvi put, kandidatu Ba'ath partije suprotstavili su se konkurentni kandidati u slobodnim izborima. Naravno, više od četiri desetljeća vladavine Ba'ath partije, kao i ratni uvjeti podrazumijevali su da Bašar al-Assad ima veoma veliku prednost i šansu da pobjedi na tim izborima. On je bio daleko poznatiji, ljudi su ga identifikovali sa državom. Iako se sedam kandidata prijavilo za izbore, samo trojica su se kvalifikovali jer neki od njih nisu uspjeli osigurati podršku 35 parlamentarnih zastupnika, kako je to bilo predviđeno izmjenama izbornog zakona.

⁹Anderson, T.: Nečasni rat protiv Sirije, Washington, nasilna promjena režima i otpora, Sarajevo, 2016., str.54

Izlaznost na Sirijske predsjedničke izbore 2014. godine, od 73,4% birača znatno je viša od bilo kojih američkih predsjedničkih izbora održanih tokom prethodnih decenija. Bašar al-Assad uvjerljivo je pobjedio na ovim predsjedničkim izborima sa 88,7% glasova. Hassan al-Nouri i Maher Hajjar dobili su 4,3% i 3,2%, sa izlaznošću glasača od 73,4% (11,6 miliona od ukupno 15,8 miliona građana sa pravom glasa), to znači da je za Assada glasalo čak 10,3 miliona glasača.¹⁰

Slika 1.: Predsjednički izbori u Siriji održani 2014. godine (izvor: <https://www.dw.com/bs/predsjedni%C4%8Dki-izbori-u-jeku-rata-u-siriji/a-17675959>) (datum pristupa 16.04.2020. godine)

Mnogi analitičari su potencirali da tako ogromna podrška Assadu nije došla samo od strane konfesionalnih i etničkih manjina, već je bila rezultat reformskog naslijeđa kao što je liberalizacija ekonomije, podrška pravima žena, stvarnim benefitima na polju obrazovanja, zdravstva. Ovo je pokazatelj da je Bašar al-Assad uživao podršku svog naroda i u najtežem periodu u historiji ove države, iako trebamo uzeti u obzir ogromnu institucionalnu prednost predsjednika Assada na ovim izborima, ali je bez obzira ovo zapanjujući rezultat, s obzirom koliko se negativnih etiketa lijepi na leđa predsjednika Sirije od stranih zapadnih sila.

¹⁰Anderson, T.: Nečasni rat protiv Sirije, Washington, nasilna promjena režima i otpora, Sarajevo, 2016., str.59

3. Historijat odnosa između Ruske Federacije i Sirije

3.1. Vanjska politika Sovjetskog Saveza i Ruske Federacije prema Bliskom Istoku

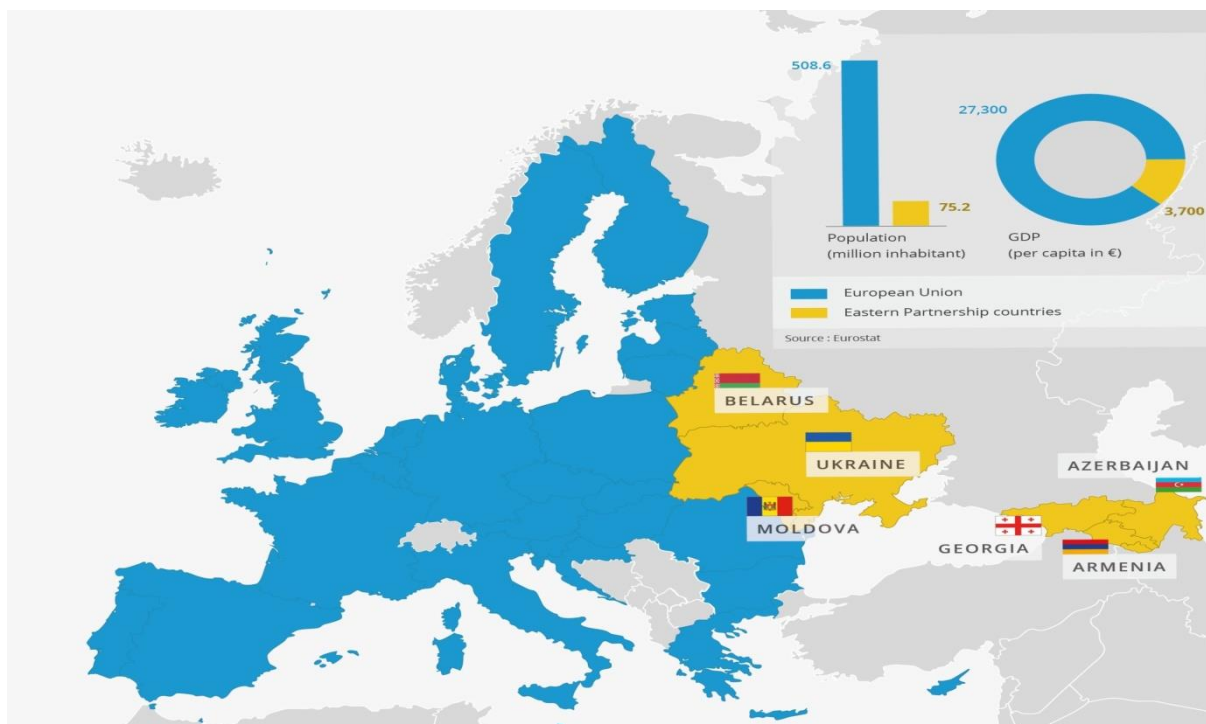
Historijske veze Ruske Federacije sa Bliskim Istokom sežu daleko u prošlost. Međutim da bi razumijeli kako su se ta partnerstva razvijala i koji elementi ruske vanjske politike igraju ključnu ulogu u podršci Assadovom režimu, neophodno je da se osvrnemo na Američko-Sovjetske odnose tokom hladnog rata. Ideološka konkurencija koja je vladala između SSSR-a i SAD-a uveliko je utjecala na razvoj arapskih režima budući da su se sjevernoafričke zemlje i zemlje Bliskog Istoka očito spojile sa jednom ili drugom supersilom. Jedan od saveznika SSSR je upravo bila i Sirija nakon što je na vlast u toj zemlji došla partija Baath.

Pad Berlinskog zida 1989. godine ostavio je određene posljedice i za države na Bliskom Istoku, prvenstveno se to misli na: Afganistan, Irak i Iran. U isto vrijeme unutrašnja i vanjska politika Ruske Federacije prolazila je kroz proces tranzicije, tokom koje je niz događaja, uključujući ratove u Čečeniji i finansijsku krizu iz 1998. godine otvorio put Vladimiru Putinu da dodje na vlast u toj zemlji. Ono što je karakterisalo vanjsku politiku Ruske Federacije u tom periodu jeste pokušaj da se zbliži sa Europom, međutim veoma brzo je postalo jasno da Zapad nije toliko zainteresovan za izgradnju konkretnijih odnosa sa Ruskom Federacijom, to se posebno uvidjelo nakon otpočinjanja procesa pridruživanja određenih istočno-evropskih zemalja u NATO i Evropsku uniju.

Evropska unija je čak pokrenula i saradnju pod nazivom Istočno partnerstvo. Cilj Istočnog partnerstva je jačanje političkog pridruživanja i privredne integracije šest istočno-evropskih i južnokavkaskih zemalja partnera:¹¹

- Armenija
- Azerbejdžan
- Bjelorusija
- Gruzija
- Republika Moldavija
- Ukrajina

¹¹ <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/eastern-partnership/> (datum pristupa 11.04.2020. godine)

Slika 2.: Istočno partnerstvo (izvor: <https://www.consilium.europa.eu/hr/infographics/towards-stronger-eastern-partnership/>) (datum pristupa 11.04.2020. godine)

Istočno partnerstvo posebna je istočna dimenzija europske politike susjedstva (EPS). U sklopu EPS-a EU surađuje sa svojim južnim i istočnim susjedima kako bi postigla najbliže moguće političko pridruživanje i najveći stupanj gospodarske integracije. Rusija i Turska nisu dio tog okvira Istocnog partnerstva jer su te zemlje stekle drugačiji status u odnosu sa EU-om:¹²

- Turska- zemlja pristupnica
- Rusija- strateško partnerstvo

Možemo slobodno konstatovati da se Ruska Federacija ponovo vratila na međunarodnu scenu, na Bliskom Istoku Ruska Federacija je uspostavila savezništvo ili dodatno ojačala, sa državama koje je SAD okarakterisao kao neprijateljske, tu se posebno ističu: Irak, Iran i Libija. Ruska multipolarnost je također rezultirala i jačim odnosima sa Iranom, sa Sirijom je Rusija održavala tradicionalne trgovinske i političke odnose. Zbog toga je shvatljivo podržavanje Assada od strane Rusije, jer iako taj status izolira Rusiju na međunarodnoj političkoj sceni, to jača ulogu države na nacionalnom nivou.¹³

¹² <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/eastern-partnership/> (datum pristupa 11.04.2020. godine)

¹³ Committeri, C.: When Domestic Factors Prevail Upon Foreign Ambitions: Russia's Strategic Game in Syria, Istituto Affari Internazionali (IAI), 2012., str.5

Također i veto koji Rusija konstantno ulaže na odluke Vijeća sigurnosti UN, a koji se tiču sukoba u Siriji su još jedan pokazatelj multipolarne politike, i nastojanja da se svijetu pokaže da Zapad ne može sam postavljati svjetske prioriteta i principe. Rusija već dugi niz godina vodi takvu politiku u Vijeću sigurnosti, imamo i primjer iz Aprila 2003. godine kada je Rusija jasno stavila doznanja da rat u Iraku ne može biti legitiman bez odobrenja UN-a, iza ovih odluka krije se više razloga, a jedan od glavnih je svakako nepovjerenje od strane Ruske Federacije u međunarodne intervencije, takve sumnje će se pokazati kao ispravne nekoliko godina poslije kada dođe do intervencije u Libiji, a dešavanja u Libiji su zapravo prekretnica svega onog što će se kasnije dešavati u Siriji.

Rusija ima dva glavna cilja sa korištenjem prava veta u Vijeću sigurnosti UN-a:¹⁴

- Promovirati međunarodno okruženje po svom ukusu(kada rezolucija prijeteći ovom načelu Rusija je blokira)
- Ojačati svoj međunarodni status (koji je neophodan za održavanje legitimiteta stanovništva)

Rusija je iz iskustva naučila, da jednom kada se usvoji rezolucija koja nije u skladu sa njihovim gledištima, Moskva tada ne može puno uraditi na samoj kontroli i sprječavanju akcija koje na terenu pokrene SAD i njeni saveznici. Zbog toga Rusija stavlja veto na svaku rezoluciju koja ima veze sa Sirijom, pa čak i na određene ekonomske sankcije protiv Assadovog režima. Međutim vremenom se u svijetu stvorila klima po kojoj je Ruska Federacija glavni krivac za trenutna dešavanja u Siriji, jer onemogućava bilo kakvu međunarodnu intervenciju pod okriljem UN, dok je situacija u Siriji davno izmakla kontroli, i na snazi trenutno imamo potpunu humanitarnu katastrofu u toj državi.

Savremena vanjska politika Ruske Federacije u rukama Vladimira Putina zapravo je sredstvo za legaliziranje domaćih akcija i stjecanje prestiža. Održavanjem dobrog imidža na međunarodnoj sceni Vladimir Putin samo dodatno učvršćuje sebi poziciju nezamjenjivog lidera ove države.

¹⁴ Committeri, C.: When Domestic Factors Prevail Upon Foreign Ambitions: Russia's Strategic Game in Syria, Istituto Affari Internazionali (IAI), 2012., str.6

3.2. Vanjska politika Sovjetskog Saveza i Ruske Federacije prema Siriji

Veza Ruske Federacije i Sirije ozvaničena je 1944. godine, kada je Sovjetski Savez uspostavio diplomatski odnos sa Sirijom, koja je tek trebala postati nezavisna. U februaru 1946. godine potpisan je tajni sporazum između Sovjetskog Saveza i nezavisne Sirije. Početkom hladnog rata, Sirija se čvrsto postavila na stranu Sovjetskog Saveza.

1955. godine Zapad nadahnut "Bagdadskim paktom" formira "Organizaciju centralnog ugovora" po uzoru na NATO pakt, ova situacija je još dodatno ojačala odnos između Sovjetskog Saveza i Sirije, to je period kada su sve države Bliskog Istoka se svrstale ili na stranu Sovjetskog Saveza ili na stranu Zapada.¹⁵ Ono što je uslijedilo ubrzo nakon toga jeste "Sueska kriza" 1956. godine koja je bila ogroman test za sovjetski Bliski Istok. Uz podršku sovjetskog oružja, i ogromnu finansijsku pomoć Egipat je uspio na čelu sa Abdel Nasserom nacionalizirati Sueski kanal, Sovjetski Savez je čak prijetio da će upotrijebiti i nuklearno oružje ukoliko se Zapadne snage ne povuku, iako su SAD na čelu sa Eisenhowerom oštro prijetile Sovjetskom Savezu da se ne miješa u taj sukob, oni to nisu poslušali, i iz ovog su izašli još snažniji i jači u očima svijeta. Njihov ugled na Bliskom Istoku se povećao, i to je period kada i pomoć koja ide prema Siriji od strane SSSR-a biva dodatno uvećana. Sirija je od SSSR-a u periodu od 1955-1958 primila oko 294 miliona američkih dolara, što u vojnoj, što kroz direktnu ekonomsku pomoć.¹⁶

Još jedan veoma važan segment u sirijsko-ruskom odnosu iz ugla posmatranja uloge Ruske Federacije u sadašnjem sukobu u Siriji jeste luka Tartus. Nakon što je Hafez al-Assad došao na vlast 1970. godine dopušteno je Sovjetskom Savezu da otvori mornaričku bazu u Tartusu na Mediteranu. U oktobru 1980. godine Sirija i Sovjetski Savez potpisali su 20-godišnji ugovor o prijateljstvu i saradnji. Ono što luku Tartus stavlja u sam vrh strateških ciljeva Ruske Federacije jeste to što je to jedina ruska mornarička baza na Mediteranu i jedini vojni objekat izvan bivšeg Sovjetskog Saveza.¹⁷

¹⁵ Kainikara, S.: IN THE BEAR'S SHADOW, Russian intervention in Syria, Commonwealth of Australia, 2018., str.52

¹⁶ Kainikara, S.: IN THE BEAR'S SHADOW, Russian intervention in Syria, Commonwealth of Australia, 2018., str.53

¹⁷ Ibidem, str.54

Nakon raspada Sovjetskog Saveza, Sirija je ostala dužna gotovo 14 milijardi američkih dolara tada već nepostojećoj državi i vladi, ono što je uslijedilo nakon toga jeste da je Rusija otpisala negdje oko 10 milijardi američkih dolara duga Sirije u zamjenu za jačanje svoje pomorske nazočnosti na Mediteranu, 2008. godine se ide i korak dalje te tako režim Bašara al-Assada omogućava Rusiji da pretvori luku u stalnu srednjoistočnu bazu za svoje nuklearne naoružane mornaričke brodove. Upotreba luke je vjerovatno i najveći strateški i geopolitički interes Rusije u ovom izuzetno nestabilnom razdoblju u bliskoistočnoj historiji, ono što je bitno za Rusiju da kontrola luke povećava utjecaj u regionu. Određeni analitičari tvrde da je ova luka i glavni razlog zbog čega Vladimir Putin ne odustaje od podrške predsjedniku Assadu, jer bi to značilo potpuni kolaps i Ruske Federacije na Bliskom Istoku.

Ruska Federacija kao država nasljednica ima značajan ekonomski interes za Siriju. Njene investicije u Siriji u 2009. godini procjenjene su na 19,4 milijarde američkih dolara, a njen izvoz u Siriju iznosio je 1,1 milijardu američkih dolara u 2010. godini prije izbijanja građanskog rata.¹⁸

U početnim godina vlasti Bašara al-Assada Rusija je u Siriji uspostavila i zajednički centar za ostvarivanje signala, također u 2012. godini u *Latakiji*¹⁹ postavljena je najveća poštanska mreža za elektronsko obavješćavanje izvan teritorija Ruske Federacije.

Što se tiče perioda od kada je Vladimir Putin predsjednik Ruske Federacije treba istaći da su ta saradnja i savezništvo posebno došli od izražaja (2002-2003. godine) kada su se udružili u protivljenju napora SAD-a da dobiju odobrenje Vijeća sigurnosti UN-a za intervenciju u Iraku u periodu (2002-2003. godina). Sirija je također stekla podršku Ruske Federacije u nekim svojim ključnim vanjskopolitičkim pozicijama, a razloge za to možemo tražiti i u tome što je Sirija bila druga zemlja poslije Bjelorusije koja je izrazila javnu podršku Rusiji, kada je vojno intervenirala u Gruziji 2008. godine.

¹⁸ <https://www.themoscowtimes.com/2011/09/01/billions-of-dollars-of-russian-business-suffers-along-with-syria-a9298> (datum pristupa 12.04.2020.godine)

¹⁹ Latakija, glavni lučki grad u Siriji.

Nekoliko dana nakon izbijanja ovog sukoba Assad je posjetio Moskvu i odbacio svaki pokušaj da se Rusija prikaže kao "zemlja agresor". Čak je i ponudio da dočeka ruske raketne sustave na sirijskom teritoriju kao strateški odgovor na događaje u Gruziji i na moguće postavljanje američkih raketnih postrojenja u Istočnoj Evropi.²⁰

Ključno pitanje koje se postavlja u sadašnjem sukobu u Siriji jeste: koliko je solidarnost Ruske Federacije sa Sirijom, zapravo maska podršci personalno predsjedniku Bašaru al-Assadu? Rusija naravno odbacuje takve mogućnosti, i ističe da su oni prvenstveno predodređeni da pomognu Sirijskom narodu, i samoj Siriji kao državi jer je ta država dugogodišnji partner Ruske Federacije još iz perioda postojanja SSSR-a. Međutim Rusija baš i ne djeluje uvjerljivo u svim ovim pričama oko podrške isključivo Sirijskom narodu, kad je jasno da ključnu ulogu za održavanje dobrih odnosa između Rusije i Sirije zapravo i igra sam predsjednik Bašar al-Assad jer Rusija sebi ne može dozvoliti rizik da na to mjesto dođe neko drugi, i da "upropasti" sve ono što se stoljećima gradilo na čelu sa ocem a kasnije i sinom iz porodice Assad.

Veoma važno je istaći da se Rusija u međunarodnim odnosima u pravilu zalaže za načelo suvereniteta i neintervencije u nezavisne države bez dopuštenja lokalnih, legalno postavljenih vlasti. Takav svoj stav Rusija je zastupala i u slučaju Sirije gdje se prvih nekoliko godina rata zalagala za političko rješenje krize, istovremeno pružajući Assadu finansijsku i vojnu pomoć kako bi spriječila njegov nasilni pad kao što je to bio slučaj sa Gadafijem u Libiji. Ovaj segment je veoma važan zbog toga što je Rusija u Siriji upravo intervenisala uz poziv vladajuće strukture, o čemu će biti posebno govora u nastavku magistarskog rada, a sljedeća oblast će nam otkriti zašto su dešavanja u Libiji toliko važna za trenutna dešavanja u Siriji, i zašto je nemoguće do kraja pojasniti sukob u Siriji, a da se ne osvrnemo i na dešavanja u Libiji.

²⁰ Allison, R.: Russia and Syria: explaining alignment with a regime in crisis, The Royal Institute of International Affairs, International Affairs 89: (795-823), 2013., str.804

4. Dešavanja u Libiji kao prekretnica sukoba u Siriji

Libija je država u sjevernoj Africi na obali Sredozemnog mora. Na istoku graniči sa Egiptom, na jugoistoku sa Sudanom, na jugu sa Čadom i Nigerom, na zapadu sa Alžirom te na sjeverozapadu sa Tunisom.

Glavni grad: **Tripoli**

Stanovništvo: 6 420 000 (2010.godine)

Libija je jedna od najpoznatijih kriznih žarišta današnjice, riječ je o jednoj od najvećih zemalja afričkog kontinenta, karakteriziraju je relativno rijetka naseljenost, ali i ogromni izvori naftnih rezervi. Prekretnica savremene libijske povijesti bila je 1969. godine, kada je Moamar al Gadafi izvršio državni udar. On je vladao Libijom sve do svrgnuća sa vlasti tijekom krvavom građanskog rata 2011. godine. Ova oblast u radu ima za cilj pokazati kako su dešavanja u Libiji usko povezana sa onim što se danas dešava u Siriji.

Protesti protiv Gadafijeve vlasti u Libiji su počeli u Februaru 2011. godine najprije u Benghaziju, a zatim su se tokom nekoliko dana proširili na veći dio zemlje. Ono što je igralo ključnu ulogu u svemu tome jeste to što je Gadafi odbijao da odstupa sa vlasti, zbog toga su u samom početku protesti protiv vlasti u Libiji postali nasilni. Veoma brzo su ti protesti prerasli u otvoreni ratni sukob, sa elementima građanskog rata i velikom internacionalizacijom ovog konflikta.

Vijeće sigurnosti UN-a kao najvažniji politički organ za održavanje međunarodnog mira i sigurnosti počinje razmatrati situaciju u Libiji krajem Februara 2011. godine. Prvi konkretni oblik rješavanja krize u Libiji i sprječavanja potpune humanitarne katastrofe bio je jednoglasno usvajanje rezolucije Vijeća sigurnosti br. 1970, u toj rezoluciji navode se konkretne mjere pozivajući se na glavu VII povelje UN-a ali bez odredbi koje bi mogle uključiti eventualnu upotrebu oružane sile u ovoj zemlji, neke od najvažnijih mjera u ovoj rezoluciji su: embargo na uvoz oružja, zamrzavanje imovine i zabrana putovanja Gadafiju,

njegovoj porodici i drugim pojedincima koji su u bliskoj vezi sa režimom.²¹ Ono što je neopohodno istaći jeste da je Vijeće sigurnosti prvi put koristilo izraz *Responsibility to protect*²² u ovoj rezoluciji. "Odgovornost da zaštiti" (R2P) razvijen je početkom 21. stoljeća. Radi se o invenciji velikih sila, a pod njom se podrazumijeva referisanje na humanitarne posljedice oklijevanja da se u prošlosti interveniše, tako da je to postao jedan ogromni moralni argument za intervenciju u Libiji 2011. godine. R2P je u praksi samo jedan novi način za lakše provođenje stranih intervencija. Sama ideja doktrine R2P skrojena je u eri jasnog priznavanja samoopredjeljenja, državnog suvereniteta, i u isto vrijeme konvencije o ratnim zločinima protiv čovječnosti i najnovije usvojenom zločinu genocida. Doktrina R2P ne mijenja sadržaj Povelje UN-a kada je u pitanju Međunarodni zakon o ljudskim pravima. Ona privlači veću pažnju na 7. Poglavlje koje se tiče prava Vijeća sigurnosti UN-a da interveniše. Ipak, R2P nije promijenio pravnu zabranu vojne intervencije, osim u slučaju samoodbrane, ili kako bi se spriječio bilo kakav napad na suverenitet koji Vijeće sigurnosti smatra povredom "kolektivne sigurnosti".

17. Marta. 2011. godine Vijeće sigurnosti UN-a usvojilo je rezoluciju br. 1973 sa 10 glasova za i 5 uzdržanih. Rezolucija u svojoj sadržini ponovo naglašava odgovornost libijskih vlasti za zaštitu vlastitog stanovništva, što je prvi stub dokumenta *Responsibility to protect*.²³ Ova rezolucija je bila prekretnica za sve ono što se dešavalo nakog toga. Rezolucija je podrazumijevala uvođenje no-fly zone, pojačavanje embarga na uvoz oružja, zamrzavanje imovine, međutim ključni segment ove rezolucije jeste formiranje panela za taksativno navedene vrste zadataka i zaštitu civila. Ključan je iz razloga što on podrazumijeva poziv za sve države članice da poduzmu neophodne mjere da zaštite civile i područja naseljena civilima pod prijetnjom napada. Zemlje koje su bile uzdržane od upotrebe oružane sile su: Brazil, Rusija, Kina, Indija i Njemačka.

Mandat za sprovođenje humanitarne intervencije, odnosno ispunjavanje odredbi rezolucije br. 1973 pao je na nacionalne države, pa su tako već dva dana nakon što je rezolucija usvojena Francuska, Velika Britanija i SAD otpočele operaciju „odisejeva zora“. Cilj je bio da se

²¹ Kadić, V.: Humanitarna intervencija u Libiji kao prepreka humanitarnoj intervenciji u Siriji: naučene geopolitičke lekcije, Fakultet političkih nauka u Sarajevu, 2020., str.3

²² *Responsibility to protect*, zasniva se na temeljnoj premisi da suverenitet podrazumijeva odgovornost za zaštitu cijelog stanovništva od masovnih zločina i kršenja ljudskih prava. Ovo načelo podržavaju sve države članice UN-a

²³ Kadić, V.: Humanitarna intervencija u Libiji kao prepreka humanitarnoj intervenciji u Siriji: naučene geopolitičke lekcije, Fakultet političkih nauka u Sarajevu, 2020., str.3

prisilno uspostavi no-fly zona iznad Libije uništavajući zračnu avijaciju libijskog režima i zaštita civila i područja naseljenih civilima, najveći zagovornik intervencije u Libiji bila je Francuska, i prva je počela izvoditi vojne napade.²⁴

24.03.2011. godine NATO je u potpunosti preuzeo implementaciju rezolucije br. 1973, a misija je otpočela 01.04.2011. godine, operacija je službeno završena 31.10.2011. godine kada je generalni sekretar NATO-a Anders Fogh Rasmussen pozdravio kraj uspješnog poglavlja u historiji alijanse i potpuno isključio mogućnost vojne akcije u Siriji.²⁵

4.1. Od Libije do Sirije (izvučena pouka iz sopstvene „greške“)

Kada je NATO preuzeo vodeću ulogu za implementaciju vojnog aspekta rezolucije br. 1973, veoma brzo nakon toga Rusija je počela sa kritikama u tom smjeru, smatrali su da NATO zapravo izlazi iz okvira svog mandata djelovanja. Rusija i druge zemlje *BRICS-a*²⁶ i Arapska liga i Afrička unija pridružile su se ovim kritikama smatrajući da je NATO izašao izvan okvira rezolucije jer su svi napori usmjereni na promjenu vlasti u Libiji.²⁷ Glavna zamjerka svih ovih zemalja na čelu sa Rusijom jeste što rezolucija nije predviđala promjenu vlasti u Libiji, iako se od samog početka moglo sumnjati da će se ići u tom smjeru s obzirom na izjave predsjednika država koje su kasnije i učestvovala u napadu, ali niko nije imao u planu od tih država da se ta opcija postigne silom. Međutim brutalno ubistvo Gadafija u potpunosti je zasjenilo humanitarni karakter rezolucije br. 1973.

Važnost libijske nafte za američki/zapadni svijet odigralo je ključnu ulogu u samoj vojnoj intervenciji. Libijske rezerve nafte najveće su u Africi i pete po veličini u svijetu, sa 76,4 milijardi barela od 2010. godine, od čega je 85% izvezeno na Europska tržišta.²⁸ Također približavanjem Libije i Zapada 2000-ih američki udio u libijskoj proizvodnji nafte znatno se povećao s nekoliko novih projekata unaprijed planiranih. Zbog toga je postojao interes za održavanjem rastućih međusobnih odnosa, dok bi dugotrajni sukob unutar Libije mogao pogoditi svjetsko tržište nafte. Slabost libijske vojske bila je važan faktor koji je pomogao da

²⁴ Ibidem, str.4

²⁵ Ibidem, str.5

²⁶ BRICS, Brazil, Rusija, Indija, Kina i Južnoafrička Republika

²⁷ Kadić, V.: Humanitarna intervencija u Libiji kao prepreka humanitarnoj intervenciji u Siriji: naučene geopolitičke lekcije, Fakultet političkih nauka u Sarajevu, 2020., str.6

²⁸ Turkmen, F.: From Libya to Syria: The Rise and Fall of Humanitarian intervention, Galatasaray University, Istanbul, 2014., str.13

se zacrtani cilj rezolucijom i ispuni. Libijska vojska je imala izuzetno nisku borbenu spremnost, i vrlo lošu stopu modernizacije, zastarjeli proturaketni sustavi za odbranu su uveliko odražavali sliku nemoći u tehničkom smislu vojske Libije, tako da je sve ovo navedeno išlo na ruku vojnoj intervenciji.

Ono što nas u ovom dijelu interesuje jeste zbog čega je Ruska Federacija bila suzdržana u glasanju o ovoj rezoluciji!? Razlog koji je uticao na to da ruski predstavnik u Vijeću sigurnosti ne uloži veto na ovu rezoluciju bila je velika podrška regionalnih organizacija ovoj rezoluciji, posebno Arapske lige, Afričke unije i Vijeća zaljevke saradnje. Sva ova dešavanja će imati direktni uticaj na funkcionalnost Vijeća sigurnosti za zaustavljanje krize u Siriji i sprječavanju humanitarne katastrofe. Na osnovu svega što ćemo saznati o sukobu u Siriji može se izvući jasan zaključak da su Rusija i Kina naučile koji pristup treba da zauzmu u rješavanju krize u Siriji.²⁹

Međutim neophodno je odmah u startu naglasiti neke osnovne razlike između Libije i Sirije, a to su prije svega da Sirija ima heterogeno stanovništvo, sa dosta različitih religija, i onda je u startu teže pronaći zajedničku osnovu za pobunu. Sirija ima neuporedivo jaču vojsku od vojske Libije i mnogo profesionalniji obavještajno sigurnosni aparat, kojeg su upravo rusi dugo obučavali, čak pojedini analitičari tvrde da je to najjači alat u rukama Bašara al-Assada. Sam geografski položaj ide na ruku vladajućeg režima, što otežava bilo kojoj stranoj vojsci da napreduje kroz sirijske planinske predjele, za razliku od libijske pustinje. Sve su ovo faktori koji su igrali ulogu u sprječavanju humanitarne intervencije u Siriji, iako već odavno je bilo materijala za takvo što. Naravno glavni razlog u svemu ovome je podrška Ruske Federacije vladajućem režimu.

²⁹ Kadić, V.: Humanitarna intervencija u Libiji kao prepreka humanitarnoj intervenciji u Siriji: naučene geopolitičke lekcije, Fakultet političkih nauka u Sarajevu, 2020., str.7

5. Hronologija Sukoba u Siriji

5.1. Arapsko proljeće

Slika 3.: Simbolika Arapskog proljeća (izvor: <http://www.iranreview.org/content/Documents/Arab-Spring-a-Blessing-in-Disguise-or-Outright-Disaster-.htm>) (datum pristupa 21.04.2020.godine)

S obzirom da je i sukob u Siriji posljedica tzv. Arapskog proljeća, neophodno je pojasniti samu suštinu ovog termina, i šta on zapravo podrazumijeva prije nego počnemo konkretno govoriti o samom sukobu u Siriji.

Za početak Arapskog proljeća se uzima 17. decembar 2010. godine kada je Mohamed Bouazizi izvršio samozapaljivanje i tako simbolično označio početak otpora autokratskim režimima koji je započeo u Tunisu. Režimi drugih arapskih zemalja tada su još uvijek bili van zone previranja. Međutim uvidjevši situaciju i shvatajući da vrlo lahko oni mogu biti sljedeći na udaru masovnih protesta, sve češće se istupalo u javnost sa izjavama o uspjesima i snažnoj vezi naroda i vlasti. U prvom planu protesta bili su mahom zahtjevi za političkim i ekonomskim promjenama, usmjereni ka boljitku sopstvene zemlje. Dok je za mnoge Arapskim proljećem započela konačna borba za slobodu u demokratiji, prema suprotnim mišljenjima to je samo otvorena pandorina kutija kojom je region samo još dublje sklizao u novu propast, jer su se sva dešavanja iz Tunisa veoma brzo, kao domino efekat počela širiti i na druge arapske zemlje. Polazeći od logičke pretpostavke da ono što se dogodilo u Tunisu, može se dogoditi i u nekoj drugoj arapskoj zemlji sa sličnim problemima, mnogi stanovnici nekih drugih arapskih zemalja počeli su razmišljati da krenu istim putem. Međutim bez obzira

na prelivanje sukoba iz jedne u drugu zemlju, problemi su nastali, kada se shvatilo da neće u svim zemljama biti isti odziv na proteste, i da vladajuće strukture u pojedinim državama će i silom braniti svoje pozicije.

Iako su počeci Arapskog proljeća u većini zemalja bili slični u tehničkom smislu, a u skladu sa okolnostima mijenjali tok, negdje dobijajući na intezitetu a negdje se potpuno gaseći, uprkos početnom entuzijazmu i velikim očekivanjima konačni efekat za mnoge učesnike biti će poražavajući. Arapsko proljeće podstaklo je četiri promjene (Tunis, Egipat, Jemen i Libija) od kojih dva u uslovima građanskog rata (Jemen i Libija), potom nekoliko većih protesta koji su uzdrмали državne strukture, jedan protest koji je koincidirao sa referendumom o osamostaljenju dijela teritorije (Sudan), i konačno još jedan konflikt sa neizvjesnim ishodom (Sirija). Ono što treba također istaći jeste da su protesti u velikoj mjeri zaobišli naftom bogato Arabijsko polustrvo (Saudijska Arabija, UAE, Kuvajt, Katar, Oman i Bahrein), odnosno zemlje u kojima su prvi pokušaji protesta, kao u Bahreinu sasječeni u korijenu.

Najznačajniji slučajevi prerastanja protesta u pobunu i otvoreni građanski rat su Libija, Sirija i Jemen, koji se zbog obima razaranja mogu smatrati najvećim gubitnicima Arapskog proljeća. U slučaju Sirije protesti su se transformirali u ustanak, a zatim i u oružanu borbu, u velikoj mjeri zbog same reakcije režima. I dok je SAD pomoću Saudijske Arabije kao posrednika sačuvao režim u Bahreinu, u slučaju Sirije, zaslugom Rusije, sačuvan je režim Bašara al-Assada.

Sirija je arapskim proljećem ušla u period velikih iskušenja i izazova, koja su na kraju u potpunosti promijenila način funkcionisanja države i društva, a stanovništvo uvelo u međusobni sukob. Pored Libije i Jemena, Sirija je treća zemlja koja je arapskim proljećem ušla u period najstrašnijeg sukoba i razaranja. Međutim za razliku od Libije i Jemena u kojima je vladavina Gadafija i Ali Saleha srušena, u Siriji je režim i godinama nakon početka sukoba nepromijenjen. Konflikt regularnih sirijskih vojnih snaga i pobunjeničkih grupa bi se vjerovatno do sad završio, pobjedom jedne ili druge strane , da se u razbuktali građanski rat nisu umiješale velike globalne i regionalne sile, čime je ovaj rat prerastao u internacionalizirani, a Sirija postala poligon u nadmetanju njihovih snaga.

Sirijski konflikt je po mnogim ocjenama i najveća humanitarna katastrofa od kraja Hladnog rata, a direktno uključivanje međunarodne zajednice je umjesto smirivanju doprinijelo još većem rasplamsavanju sukoba. Značajnu prepreku u prekidu sukoba predstavljaju i regionalne zemlje koje su vođene svojim interesima, također s druge strane bez ruskog uticaja posebno u vrijeme pregovora u Ženevi 2013. godine, kada je dogovoreno uništavanje hemijskog oružja, sudbina Sirije bi do sada bila vjerovatno riješena u korist opozicije.

Slika 4.: Pregovori u Ženevi (izvor: https://hr.rbth.com/politics/2013/11/15/sirija_na_pragu_somalizacije_23549) (datum pristupa 21.04.2020. godine)

5.2. Rat u Siriji

Neprijateljstvo prema Siriji može se trasirati unazad sve do centralne uloge Sirije u arapsko-izraelskim ratovima, posebno u ratu 1967. godine i ratu 1973. godine koji su u to vrijeme predstavljali zajedničku regionalnu borbu protiv ekspanzije cionističke države. Nakon toga podrška Sirije Islamskoj revoluciji 1979. godine uzrokovala je zategnutost odnosa između Sirije i SAD-a. Još od 1980. godine, za vrijeme Carterove administracije, Washington je tragao za modalitetima kako da najlakše provede svrgavanje režima u Damasku.³⁰

³⁰ Anderson, T.: Nečasni rat protiv Sirije, Washington, nasilna promjena režima i otpora, Sarajevo, 2016., str.18

Sljedeća strateška promjena odnosa prema Siriji desila se nakon napada na Svjetski trgovinski centar u New Yorku, 11. Septembra 2001. godine i odluke tadašnje administracije Georgea W. Busha kojom je objavio "rat terorizmu". Iako su za invazije koje su potom uslijedile, korišteni razni izgovori, već tada su počele ubrzane pripreme za načelni plan o Bliskom istoku.

Bivši visoko pozicionirani američki general Wesley Clark, izjavio je u svojim memoarima, da mu je dvije sedmice nakon napada od 11. septembra, stariji kolega iz Pentagona rekao da je već tada donešena odluka za napad na Irak, koji je izveden 18 mjeseci kasnije. Šest sedmica nakon toga, navodi Clark, isti general mu je rekao: "Namjeravamo u vremenskom razmaku od pet godina napasti sedam zemalja", prva na listi zemalja predviđenih za invaziju bio je Irak, zatim Sirija, pa onda na kraju Iran.³¹

Irački lider Saddam Hussein dugo je važio kao neprijatelj Sirije zbog njegove oportunističke podrške sirijskom Muslimanskom bratstvu, kao i zbog njegove kolaboracije sa SAD-om, u dugogodišnjem krvavom ratu protiv Irana. Međutim, sirijska vlada koju je predvodio Hafez al-Assad podržala je vojnu akciju kojom su iračke snage istjerane iz Kuvajta za vrijeme Prvog zaljevskog rata (1990-1991). Ipak i Sirija i Iran kasnije su se protivili invaziji na Irak koja je izvedena 2003. Godine, iako je kao rezultat invazije svrgnut sa vlasti njihov zajednički neprijatelj Saddam Hussein. Međutim to je bila samo jedna u nizu od država na Bliskom istoku na čija vrata je pokucao rat. Takva sudbina je nekoliko godina kasnije zadesila i Siriju, mnogi smatraju da je kojim slučajem Sirija bila izolovana poput Iraka i Libije, do sad bi i u toj zemlji bio poznat konačan ishod sukoba.

Sirijski građanski rat ili Sirijska kriza je trenutni oružani sukob koji je od proljeća 2011. godine počeo u najjužnijem pograničnom gradu Daraau. Sukob se okvirno vodi između snaga predsjednika Bašara al-Assada na jednoj i više skupina pobunjenika na drugoj strani. Ubrzo nakon samog izbijanja sukoba u rat su se umiješale sve regionalne sile: (Iran, Izrael, Saudijska Arabija i Turska) i evropske velesile kao što su: (Francuska, Njemačka i UK) te SAD i Rusija, zbog čega i poprima dimenziju internacionaliziranog građanskog rata.

³¹ Anderson, T.: Nečasni rat protiv Sirije, Washington, nasilna promjena režima i otpora, Sarajevo, 2016., str.19

U februaru 2011. godine u Siriji je došlo do narodne pobune koja je u određenoj mjeri, bila potaknuta događajima koji su se desili ranije u Egiptu i Tunisu. U Siriji je uporedo došlo do provladinih i antivladinih demonstracija, i do pojave stvarnog pokreta za političke reforme koji se nekoliko godina borio za eliminaciju korupcije i monopola vlasti Ba'ath partije.

Uzroci sukoba su višestruki i dijele se na interne i eksterne. Unutrašnji uključuju političke, ideološke i etničko-vjerske podjele, ekonomske i društvene probleme, a vanjski su val Arapskog proljeća, prelijevanje sukoba iz susjednog Iraka. Početne vojne operacije od 2011. godine vođene su između vladine Sirijske armije i formacija tzv. Slobodne sirijske armije. Glavna pobunjenička žarišta bila su područja oko Homsa, Hame i Damaska u unutrašnjosti zemlje, tradicionalno naklonjenih Muslimanskom bratstvu, odnosno granične zone uz Tursku, Izrael i Jordan, država iz kojih su dobivali direktnu pomoć, 2013. godine dolazi do raskola među pobunjenicima i primat preuzimaju salafističke grupe udružene u Islamski front, dok se istovremeno na sjeveru zemlje formira etnički kurdska autonomija *Rožava*³², 2014. godine dolazi do saveza salafističkih sirijskih i iračkih grupa koje uspostavljaju Islamsku Državu Iraka i Levanta (ISIL) i brzo zauzimaju velika, ali slabo naseljena područja istočne Sirije i zapadnog Iraka. Iste godine su SAD pokrenule intervenciju protiv ove grupacije uz odobrenje Bagdada ali i protivljenje Damaska. Čitav koncept rata se mijenja nakon ruske intervencije 2015. godine.

Sirijski građanski rat ima dalekosežne i lokalne i međunarodne posljedice. Jedan je od najdužih i najsmrtonosnijih ratova 21. stoljeća, s više stotina poginulih, ranjenih i raseljenih. Teško su stradali brojni gradovi, a došlo je i do kulturocida, naročito u Palmiri i Alepu, rat je doveo do velikih tenzija hladnoratovskog tipa, prouzrokovao je i migrantsku krizu na tlu Evrope, te seriju terorističkih napada.

³² Rožava, samoproglašena paradržava na sjeveru i istoku Sirije, dio povijesnog prostora Kurdistan.

Slika 5.: Kulturocid u Palmiri (izvor: <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/satelitske-snimke-potvrdile-is-ov-najveci-kulturocid-20150901>) (datum pristupa 24.04.2020. godine)

Slika 6.: ISIL u Palmiri (izvor: <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/svijet/1744946/novi-kulturocid-islamske-drzave-u-palmiri-eksplozivom-srusili-najmanje-tri-cuvene-grobnice/>) (datum pristupa 24.04.2020. godine)

5.3. Unutrašnji akteri rata

5.3.1. Islamska država

Otprilike dvije godine nakon početka građanskog rata u Siriji, na scenu stupa dotad realtivno nepoznata islamistička organizacija Islamska država Iraka i Levanta. Njezino prodiranje na sirijski teritorij započelo je destabilizacijom Iraka i Levanta, zahvaljujući vojnim uspjesima u Iraku uspješni su uspostaviti kontrolu nad značajnim teritorijem te financijskim i oružanim sredstvima, i nedugo nakon uspjeha u Iraku, ISIL je uspio okupirati dijelove Istočne Sirije, posebno pokrajinu Deir ez Zor i njezin glavni grad Raku, te je na tom području proglasio kalifat i nazvao ga Islamskom državom.³³ Dugoročni cilj jeste uspostaviti funkcionalnu državu koja bi se prostirala na širokim prostorima Bliskog Istoka i *Levanta*³⁴, ali i u ostatku islamskog svijeta. Kontrola nad teritorijem provodi se iznimno nasilnom represijom nad civilnim stanovništvom, posebice vjerskim neistomišljenicima i ženama. Djelovanje Islamske države će vjerovatno još decenijama predstavljati značajan destabilizacijski faktor na Bliskom Istoku, ono što je jasno jeste da se namjere ISIL-a ne zaustavljaju na području Levanta, već da ISIL ima globalne pretenzije.³⁵

Slika 7.: Pripadnici ISIL-a (izvor: <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/svijet/1668280/islamska-drzava-u-siriji-po-prvi-put-dekapitirala-dvije-zene/>) (datum pristupa 25.04.2020. godine)

³³ <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/06/isil-declares-new-islamic-caliphate-201462917326669749.html> (pristupljeno 25.04.2020. godine)

³⁴ Levant, franc. Levant=istok, u općem značenju istok, istočne zemlje.

³⁵ Kovačević, K.: Internacionalizacija Sirijskog građanskog rata, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet Političkih znanosti, Zagreb, 2016., str.20

5.3.2. Hezbollah

Hezbollah je Islamska politička i vojna organizacija osnovana u Libanonu u svrhu borbe protiv Izraela. S vremenom je postala dominantna politička snaga u Libanonu, te je uspjela uspostaviti dominaciju nad samim državnim institucijama. U kontekstu sirijskog građanskog rata Hezbollah djeluje kao produžena ruka sirijskog režima, potpomognuta oružjem i novcem Islamske Republike Iran. Uključili su se u rat s ciljem sprječavanja pada Assadovog režima koji služi kao poveznica između njih i Irana kao njihovog glavnog sponzora, oni građanski rat u Siriji vide kao jedan vid odbrambenog rata za Libanon, jer strahuju da bi pobunjeničke skupine vremenom mogle ući i na njihov teritorij, zbog toga se po prvi put u svojoj historiji Hezbollah uključio u sukobe na području Sirije.³⁶

Slika 8.: Načelnik Libanonskog Hezbollaha (Hassan Nasrallah) sirijski predsjednik (Bashar al-Assad) i bivši predsjednik Irana (Mahmoud Ahmadinejad) službena večera u Damasku 2010. Godine (izvor: <https://bermudaradical.wordpress.com/2012/07/11/why-hezbollah-supports-syrias-secular-assad/>) (datum pristupa 25.04.2020.godine)

³⁶ Kovačević, K.: Internacionalizacija Sirijskog građanskog rata, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet Političkih znanosti, Zagreb, 2016., str.21

5.3.3. Kurdi

Kurdi su još jedna pobunjenička skupina na prostoru Sirije, koju čine pripadnici kurdske manjine, odnosno kurdske stranke Stranka demokratske unije (sestrinska stranka turske KDP), Kurdsko nacionalno vijeće koje je povezano sa iračkim Kurdistanom. Posebno važnu ulogu ima oružano krilo Stranke demokratske unije (PYD) – jedinice kurdske narodne odbrane (YPG), ove su organizacije u bliskoj vezi sa Radničkom partijom Kurdistanu koja se bori za političku i teritorijalnu autonomiju na području Turske, zbog čega ih Turska i doživljava kao egzistencijalnu prijetnju i terorističku organizaciju.³⁷

U više navrata kroz povijest Sirije kurdsko je stanovništvo sudjelovalo u masovnim pobunama zbog uskraćivanja političkih i građanskih prava, ali su protesti u većini slučajeva bili nasilno ugušeni. Kurdi su se u ovom periodu rata u Siriji nametnuli kao vrlo važan faktor u otporu širenja Islamske države te su u borbi protiv njih postigli zapažene rezultate, što im je omogućilo da zauzmu dijelove teritorija na sjeveru Sirije i uspostave visok stepen autonomije.³⁸

Kurdski pobunjenici se protive režimu Bašara al-Assada, međutim njihovi primarni neprijatelji su borci Islamske države i turske vojne snage koje nad njima vrše oružane napade. Kurdi u jednoj određenoj mjeri su uživali i podršku SAD-a sve dok se SAD nije povukao iz sukoba u Siriji, jer su smatrale da su svoj primarni cilj ostvarili, a to je pobjeda protiv ISIL-a. Ipak pred nama je da vidimo kako će se situacija u konačnici odvijati za same Kurde, s obzirom da je povlačenje SAD-a iz sukoba u Siriji, značilo pojačano vojno djelovanje Turske na teritoriju Sirije, prije svega na dijelovima koje kontrolišu pripadnici Kurda.

³⁷ Kovačević, K.: Internacionalizacija Sirijskog građanskog rata, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet Političkih znanosti, Zagreb, 2016., str.22

³⁸ Ibidem, str.22

5.4. Vanjski akteri rata

5.4.1. Islamska republika Iran

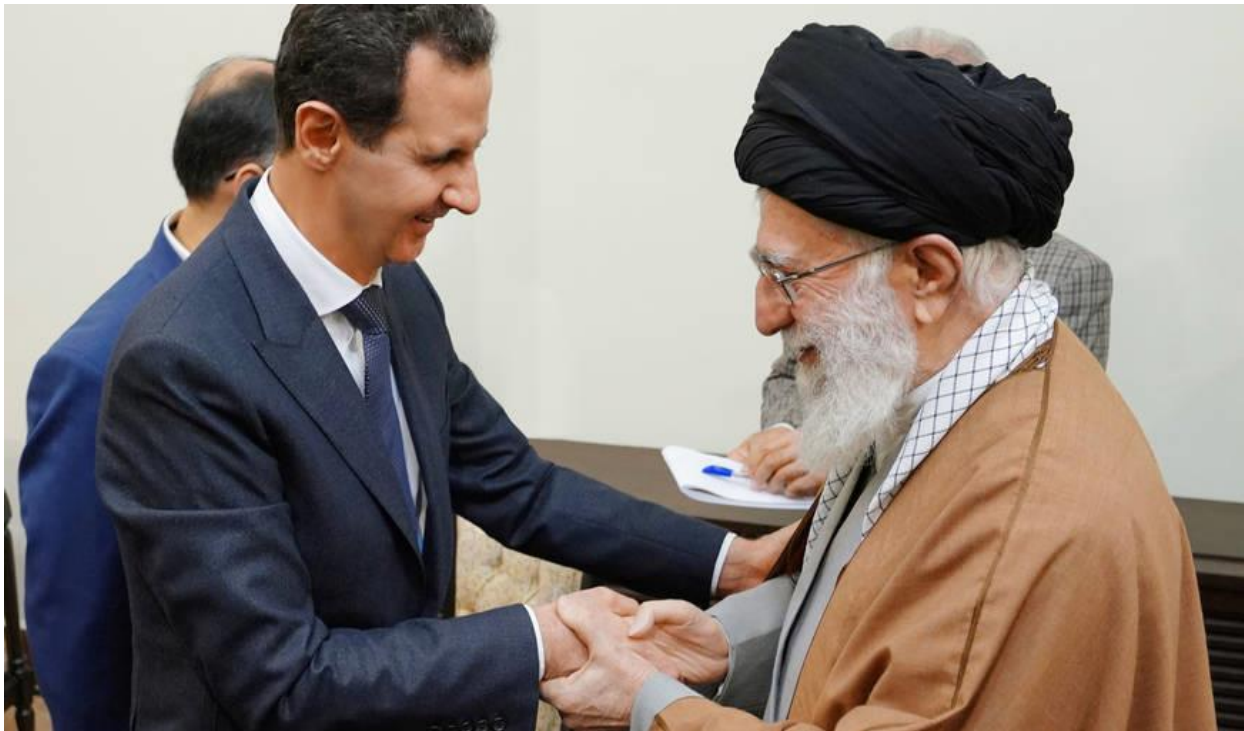
Iran je već dugi niz godina, od svrgavanja šaha i uspostave Islamske republike, najveći saveznik Sirije. Razlozi Iranskog interesa za Siriju proizilaze iz činjenice da je u regiji koja većinski pripada sunitskom islamu, sirijski režim jedan od rijetkih koji se može svrstati na stranu šiita, još važnije od toga jeste i uspostavljanje otpora prema američkom miješanju u regiju. Razlog za podršku Bašaru al-Assadu i njegovom režimu od strane Irana je i u zajedničkom neprijatelju kojeg su imali u ranijim decenijama a to je Irak. Iran je bio u jednom teškom i mučnom ratu sa Irakom koji je trajao od 1980-1988. godine, u kojem su živote izgubili stotine hiljada osoba i sa jedne i sa druge strane. I u ovom ratu je došlo do upotrebe kemijskog oružja od strane Iraka. Već tada je došlo do određenog učvršćavanja odnosa između Sirije i Irana, jer je i Sirija doživljavala režim Sadama Huseina kao konkurenciju. Jedan od razloga te konukrentnosti jeste i dugogodišnja borba za prevlast između sirijske i iračke frakcije stranke Ba'ath.

Od američke okupacije Iraka, Iran i Sirija su intenzivirali kontakte i nastojali su svoje politike učiniti što kompatibilnijim. Na međunarodnoj i regionalnoj razini su svoje partnerstvo predstavljali kao uspostavu ravnoteže protiv konkurenata u susjedstvu.³⁹ Također njihovo je savezništvo bilo osovina otpora u odnosu na utjecaj SAD-a i njezinih saveznika, vojna saradnja je postepeno jačala od 2006. godine, a svoj vrhunac dostiže u vrijeme sukoba u Siriji.

Iran kao jedan od temeljnih stupova svoje državnosti vidi šiitski Islam. Kao šiitska država, Iran je u okviru regije kojoj pripada u manjini, stoga mu je i bilo nužno pronaći saveznike kako bi se odupro uticaju suparničkih sunita. Iran svoju Islamsku revoluciju doživljava ne samo kao nacionalni projekat, nego i kao globalnu misiju. Kao glavni saveznik odabrana je Sirija pod pretenzijom pripadnosti alavita šiitskom Islamu.⁴⁰

³⁹ Kovačević, K.: Internacionalizacija Sirijskog građanskog rata, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet Političkih znanosti, Zagreb, 2016., str.24

⁴⁰ Ibidem, str.25

Slika 9.: Sirijski predsjednik Bašar al-Assad sa Iranskim Vrhovnim poglavarom Ayatollahom Ali Khameneiom u Teheranu, 25.02.2019. godine (izvor: <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/02/iran-visit-syria-assad-strengthen-role.html>) (datum pristupa 27.04.2020. godine)

Slika iznad predstavlja prvu posjetu Iranu od strane Bašara al-Assada nakon izbijanja sukoba u Siriji. Na ovom sastanku Iran je potvrdio svoju neospornu podršku Damasku. Iz Irana je otišla jasna poruka da se oni neće povući iz sukoba u Siriji bez obzira kakve prijetnje bile usmjerene prema njima, i da će čvrsto ostati uz vladajući režim i predsjednika Assada.

Iran je u početku neizravno, a kasnije i izravno uključivanjem svojih trupa nastojao spriječiti svrgavanje Assadovog režima. Za Iran, Sirija predstavlja ključnog strateškog partnera i u očima Irana je apsolutno nedopustivo da u toj državi vlast preuzmu skupine koje bi bile dominantno sunitske orijentacije, u tom bi slučaju između zaljevskih monarhija i Irana ostao samo nestabilni i fragmentirani Irak, pa i zbog toga Iran opstanak Assadovog režima vidi kao ključni segment i za osiguravanje vlastite egzistencije.⁴¹

⁴¹ Kovačević, K.: Internacionalizacija Sirijskog građanskog rata, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet Političkih znanosti, Zagreb, 2016., str.25

5.4.2. Saudijska Arabija i Katar

Saudijska Arabija zemlja je sa najvećim svjetskim zalihama nafte i jednim od najrepresivnijih političkih sustava na svijetu. Saudijska Arabija je također najbogatija i vojno najsnažnija arapska država. U geopolitičkom smislu primarni joj je cilj uspostava regionalne hegemonije, posebno se to odnosi na dominaciju nad drugim većinskim muslimanskim državama u regiji, a u tom pogledu glavnu konkurenciju joj predstavlja Iran.⁴²

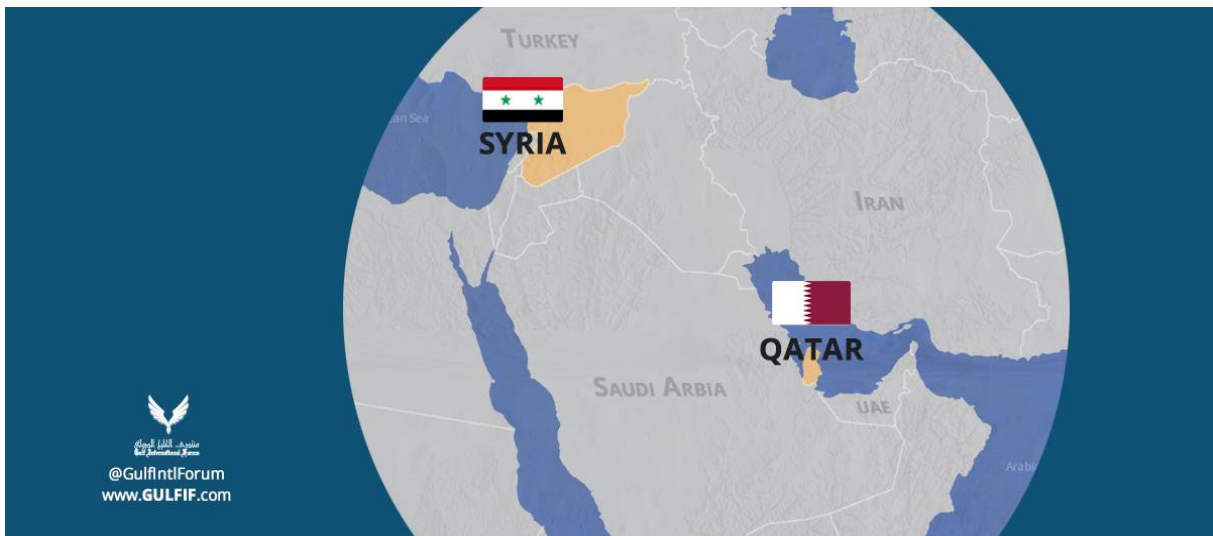
Saudijska Arabija kao i njezin saveznik Katar, imala je snažan negativan uticaj na eskalaciju građanskog rata u Siriji, finansijskim sponzorisanjem različitih islamističkih skupina. Ove dvije države nastojale su uvjeriti svjetsku javnost da naoružavaju umjerene pobunjenike koji su bili na suprotnoj strani vladajućem režimu, međutim vremenom su otkriveni brojni dokazi o izravnoj saudijskoj i katarskoj umješanosti u naoružavanje radikalnih pripadnika opozicije. Saudijsko-katarski naponi su usmjereni prvenstveno na rušenje režima Bašara al-Assada zbog njegovog savezništva sa Iranom. Saudijska Arabija je od samog početka zagovarala Francusku intervenciju u Siriji, te nastojala odgovoriti Rusiju od pružanja podrške Siriji.

Slika 10.: Predsjednik Rusije Vladimir Putin i Saudijski ministar odbrane Mohammed Bin Salman. Razgovor o situaciji u Siriji, septembar 2015. Godine (izvor: <https://www.middleeasteye.net/fr/news/saudi-arabia-and-russia-discuss-co-operation-syria-1843540314>) (datum pristupa 29.04.2020. godine)

⁴² Kovačević, K.: Internacionalizacija Sirijskog građanskog rata, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet Političkih znanosti, Zagreb, 2016., str.28

Glavni vanjskopolitički cilj Saudijske Arabije jeste slabljenje Irana iz straha da bi mogla izgubiti poziciju najmoćnije islamske države u regiji. Saudijska Arabija i Katar svojim djelovanjem otežavaju smirivanje situacije na terenu, jer režimske snage, kao i umjerena opozicija, imaju znatnih poteškoća s borbama na više fronti protiv mnogobrojnih islamističkih skupina.

Slika 11.: Qatar i Syria (izvor: <https://gulfif.org/qatar-says-no-to-rapprochement-with-syrian-regime/>) (datum pristupa 29.04.2020. godine)

Katar je na samom početku Arapskog proljeća dao punu podršku tim pokretima u cilju stvaranja transparentnosti, slobode i zaštite ljudskih prava. Razlozi zbog čega je Katar zauzeo stranu pobunjenika u ratu u Siriji jeste dio strateške vanjskopolitičke agende koju je Doha usvojila i u kojoj se naglašava pružanje podrške demokratskim snagama nad sekularnim diktaturama. Međutim Katar se u posljednjih nekoliko godina sve više približava Turskoj i Iranu po pitanju situacije u Siriji. Dok Saudijska Arabija i UAE još uvijek čvrsto stoje na stavu da postkonfliktna Sirija i Damask moraju biti isključeni iz orbite uticaja Ankare i Teherana, s druge strane Katar uviđa da mu je daleko ugodnije prihvatiti postkonfliktnu Siriju koja će biti pod mnogo većom kontrolom Turske i Irana, nego što bi to Rijad ili Abu Dabi dopustili. Zaključak je da je Katar u odnosu na Saudijsku Arabiju s godinama sukoba u Siriji, sve više se približavao drugoj strani, ostaje nam da vidimo kako će se situacija okončati i u ovom pogledu.

5.4.3. *Turska*

Važnu ulogu u ratu u Siriji od samog početka ima i Turska. Turska već godinama unazad ima problema unutar svoje zemlje sa Kurdima, situacija se dodatno pogoršala nakon izbijanja sukoba u Siriji, i nakon što su se u sukob uključili i sirijski Kurdi. Kurdi sukob u Siriji vide kao novu šansu za stvaranje vlastite nacionalne države, koja bi se mogla prostirati na područjima sjeverne Sirije, jugoistočne Turske, sjevernog i sjeverozapadnog Iraka i zapadnog Irana. Upravo su teritorijalne aspiracije Kurda ono što predstavlja najveći problem Turskoj, zbog brojne kurdske manjine u jugoistočnom dijelu Turske. Prekretnica za Tursku u ratu u Siriji dešava se 2015. godine kada dolazi do izravnog uključivanja u rat zračnim napadima koji su bili usmjereni protiv terorističkih organizacija, posebno Islamske države.

Turska radničku partiju Kurdistana (PKK) koja djeluje na njenom teritoriju, a blisko je povezana sa Kurdima u Siriji smatra terorističkom organizacijom, i ova partija je u narativu trenutnog političkog vodstva AKP partije i predsjednika Erdogana glavna teroristička prijetnja za teritorij Turske. Od samog početka sukoba Turska je bila protiv režima Bašara al-Assada, i pridružila se brojnim drugim državama koje su tražile njegovu ostavku. Turska je na svom teritoriju pod nadzorom Turske nacionalne obavještajne organizacije (MIT) obučavala pobunjeničke skupine koje su nakon izvjesnog vremena izrasle u "slobodnu sirijsku vojsku" (FSA), također Turska je pružala i utočište sirijskim disidentima i poticala na njihova međusobna pomirenja. Turska je bila zainteresovana da uđe u pomirljive pregovore sa bilo kojom vladom koja bi eventualno zamijenila vladu predsjednika Assada. Situacija se dodatno zakomplicirala na sirijskom ratištu nakon izravnog uključivanja i Ruske Federacije u rat u Siriji, posebno nakon što je Tursko vojno zrakoplovstvo oborilo ruski avion, koji je bio u zračnom prostoru Turske. Situacija nakon tih dešavanja je bila mnogo napeta, međutim nakon niza pregovora između dvije strane Rusija i Turska su riješile tenzije diplomatskim putem.

Turska se u međuvremenu sve više počinje udaljavati od zapada, i sve se više približava Rusiji i Iranu, i ako su vremenom sve više zajedničkih ciljeva nalazili u Siriji, još uvijek je jedan bio u kojem su se razilazili. Turska je još uvijek čvrsto stajala pri stavu da Assad mora napustiti poziciju predsjednika, dok je Rusija isključivo se zalagala za njegov opstanak. Turska nije željela Assada kao lidera Sirije, jer nisu bili uvjereni da će takav rasplet situacije trajno riješiti njihov problem sa Kurdima. Turska ima dugu granicu sa Sirijom od 911km, i taj pogranični pojas predstavlja ogroman problem Turskoj, jer su oko tih pograničnih dijelova

najviše koncentrisani kurdski militanti. Može se reći da je Turska na teritoriju Sirije provela dvije uspješne antiterorističke operacije pod nazivom "Štit Eufrata" i "Maslinova grana". Zadnja koju su proveli, koja je provedena nakon povlačenja SAD-a iz sukoba u Siriji, jeste "Izvor mira".

Slika 12.: Operacija "Izvor mira" (izvor: <https://www.aa.com.tr/ba/operacija-izvor-mira/infografika-bilans-operacije-izvor-mira/1614999>) (datum pristupa 29.04.2020. godine)

Oružane snage Turske (TSK) i Sirijska nacionalna vojska (SNA) su u srijedu 9. oktobra 2019. godine pokrenule operaciju "Izvor mira", čiji je cilj bio uspostaviti mir i sigurnost u regiji, te uništiti teroristički koridor koji teroristi namjeravaju uspostaviti južno od granice sa Turskom. Ministarstvo odbrane Turske je saopštilo da su teroristi jedina meta u okviru ove operacije, a Turski šef diplomatije Mevlut Cavusoglu je izjavio da je operacija na sjeveru Sirije provedena u skladu sa Poveljom UN-a i rezolucijom Vijeća sigurnosti o borbi protiv terorizma. Oslobođeni su gradovi Tel Abyad i Rasulayn, i ovom operacijom je Turska još jednom dala doznanja da je njihov glavni cilj u Siriji da minimizira i u potpunosti uništi kurdske militante i da zauvijek zatvori to poglavlje oko formiranja njihove vlastite nacionalne države.⁴³

⁴³ <https://www.aa.com.tr/ba/operacija-izvor-mira/infografika-bilans-operacije-izvor-mira/1614999> (datum pristupa 29.04.2020.godine)

5.4.4. Sjedinjene Američke Države

Sjedinjene Američke Države svoju ulogu na Bliskom Istoku tradicionalno vide u skladu sa vizijom globalnog vodstva. Praktična manifestacija te ideologije jest želja za širenjem liberalne demokratije i rušenje autoritarnih režima, barem u slučajevima kad je to u skladu s geopolitičkim ciljevima SAD-a. Ovakav pristup SAD prakticiraju svugdje u svijetu, a posebno je to prisutno u ovoj nestabilnoj regiji.⁴⁴

Za vrijeme predsjedničkog mandata Baracka Obame njihovo je intervencionističko djelovanje bilo ograničeno samo na zračne napade, posljedica je to bolnih iskustava u Afganistanu i Iraku u kojima su SAD-e uvučene u dugotrajne, iscrpljujuće i vrlo skupe ratove u kojima vojna pobjeda nije značila i političku. Početak Arapskog proljeća označio je novu fazu optimističnog oportunitizma u vanjskoj politici SAD-a na Bliskom Istoku u kojoj su se nadale da će dugogodišnji autoritarni režimi arapskih zemalja domino efektom biti zamijenjeni liberalnim pokretima koji su pokrenuli proteste. SAD-e su u Siriji prvobitno bile usmjerene na političko rješenje sukoba u kojem su oni podršku pružali umjerenom sirijskoj opoziciji, koja je zahtijevala da Assad odstupi s vlasti kako bi se održali demokratski izbori. Međutim vremenom umjereni opozicija gubi utjecaj na stanje na terenu.⁴⁵

Nakon propasti mirovnih pregovora u Ženevi 2012 i 2014. godine SAD-e počinju provoditi selektivne zračne napade na Islamsku državu na teritoriji Sirije, međutim to nije u potpunosti davalo rezultate, jer je ISIL nastavio napredovati i osvajati teritorije. SAD-e su vremenom prepoznale i sirijske Kurde kao potencijalne saveznike te su im pružale vojnu i logističku podršku, međutim i to nije dugo trajalo, jer je došlo do eskalacije sukoba između Kurda i Turske, pa su SAD-e bile faktički primorane povući se i iz te strategije i pružati podršku NATO savezniku Turskoj.

Dolaskom Donalda Trumpa na predsjedničku funkciju u SAD-u odnos prema sukobu u Siriji se počinje mijenjati. Tako već u Aprilu 2017. godine američke snage su krstarećim raketama gađale sirijsku zračnu bazu Shayrat, za koju se pretpostavljalo da je polazna tačka hemijskog napada u kojem je život izgubilo 88 osoba u provinciji Idlib. To je prva izravna akcija SAD-a

⁴⁴ Kovačević, K.: Internacionalizacija Sirijskog građanskog rata, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet Političkih znanosti, Zagreb, 2016., str.32

⁴⁵ Ibidem, str.33

protiv Assadove vlade, a ujedno je i najznačajnija vojna odluka predsjednika Trumpa od njegovog stupanja na dužnost u januaru 2017. godine.

Slika 13.: Napad krstarećim raketama na sirijsku zračnu bazu Shayrat, 07.04.2017.god (izvor: <https://www.timesofisrael.com/with-59-cruise-missiles-us-sends-message-to-the-world-were-back/>) (datum pristupa 02.05.2020. godine)

U decembru 2018. godine Donald Trump najavljuje povlačenje svih američkih vojnika iz Sirije (negdje oko 2.000) jer je ISIL u potpunosti poražen, a predsjednik Trump je naglasio da je to ujedno i bio glavni cilj SAD-a. Ono što je izazvalo veliko negodovanje i u Washingtonu i na međunarodnom nivou jeste odluka iz 6. oktobra 2019. godine, da će se američke snage povući iz pograničnih dijelova kako bi napravile prostor za dugo planiranu operaciju Turske.

Nakon povlačenja američkih trupa u sjevernoj Siriji, Turska je otpočela ofanzivu na Jedinice za odbranu kurdskog naroda (YPG). Posljedice su bile enormne. Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije (SZO), turske trupe i njihove savezničke džihadističke paravojne formacije natjerale su u bijeg više od 200.000 ljudi.

Slika 14.: Povlačenje američkih trupa iz sjeverne Sirije (izvor: <https://www.dw.com/bs/povla%C4%8Denje-kao-priprema-za-konflikt/a-50852241>) (datum pristupa 02.05.2020. godine)

Ono što otežava ionako kompleksne prognoze u vezi sa bliskoistočnom strategijom SAD-a jeste nepredvidljivost američkog predsjednika Donalda Trumpa, jer veoma često mu se riječi i djela uopšte ne poklapaju. Reputacija njegove administracije je uveliko narušena, i saveznici širom svijeta sve više je doživljavaju kao nepouzdanu. Povlačenjem SAD-a iz Sirije teret razrješenja sukoba je prebačen na Rusiju i Tursku.

5.5. Upotreba hemijskog oružja

Hemijsko oružje je jedna gruba zaostavština i relikvija iz ranijih epoha, kao što je nekad bio rat u rovovima na početku prethodnog stoljeća. U urbanom ratu, gdje vojska borbom po uskim ulicama, naseljenim zgradama i civilnim stanovništvom, pokušava eliminisati naoružane grupe, od ove vrste oružja nema neke velike koristi, time se ne može stvoriti stvarna prednost, izuzev ako beskrupulozna strana u sukobu želi stvoriti opću paniku ili lažne pretenzije.⁴⁶

⁴⁶ Anderson, T.: Nečasni rat protiv Sirije, Washington, nasilna promjena režima i otpora, Sarajevo, 2016., str.119

U slučaju sirijske arapske vojske, njeno konvencionalno naoružanje je superiornije u odnosu na hemijsko oružje. Zalihe hemijskog oružja Sirija je imala u pričuvi samo kao sredstvo za odbijanje eventualnog izraelskog napada, jer Izrael posjeduje nuklearno oružje.

Početakom 2013. godine nizali su se ratni uspjesi sirijske vlade. Sirijska vojska zadržala je kontrolu u glavnim populacijskim centrima u zapadnoj Siriji, a presjekla je i većinu oružanog saobraćaja u planinskim dijelovima prema granici sa Libanom. Međutim u martu iste godine, sirijska vlada obavještava UN da je gas sarin korišten u jednoj velikoj bici sa islamistima u mjestu Khan al-Assal, zapadno od Halepa. Sirijska novinska agencija SANA izvjestila je da su teroristi lansirali projektele koji su "bili napunjeni hemijskom supstancom", a koji su usmrtili 16 lica, a 86 ih je ranjeno, kako vojnika tako i civila, broj ubijenih kasnije se povećao na 25.⁴⁷ Bitno je istaći da su pored UN-ovih stručnjaka za hemijsko oružje, na istom mjestu izvršili uviđaj i ruski stručnjaci. Oni su kako se navodi pronašli dokaze o upotrebi sarina od strane terorista, i te dokaze su predali UN. Međutim UN se nije konkretno oglašavao po pitanju rezultata do kojih su došli ruski stručnjaci.

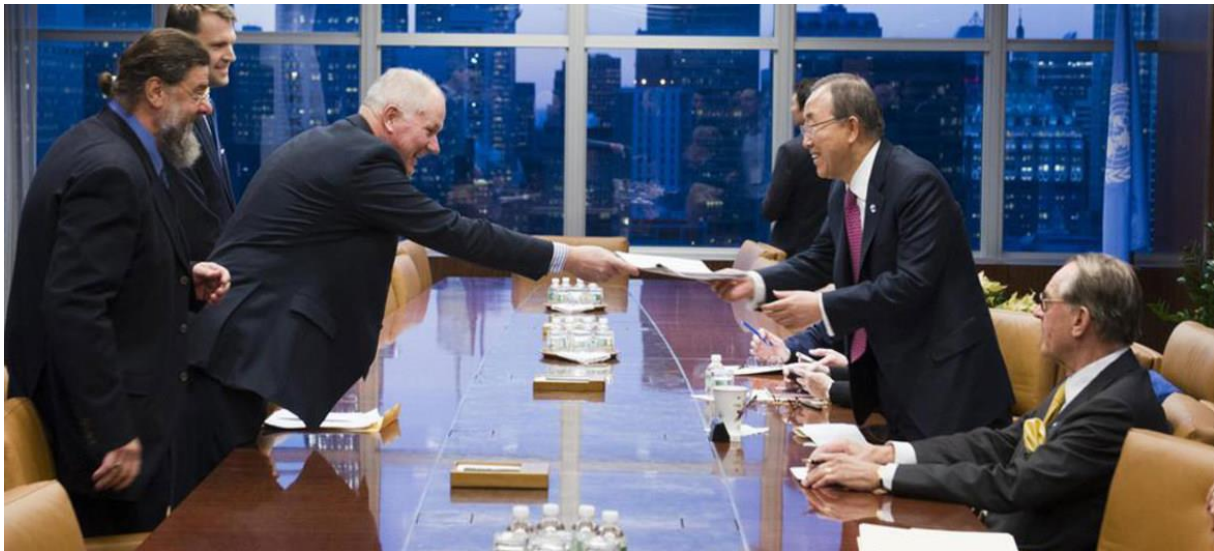
Slika 15.: Slika lijevo prikazuje geografski položaj Khan al-Assala, a slika desno neke od žrtava uslijed upotrebe hemijskog oružja (izvor: <https://www.syrianews.cc/syria-chemical-weapons-investigations-khan-assal/>) (datum pristupa 03.05.2020. godine)

⁴⁷ Anderson, T.: Nečasni rat protiv Sirije, Washington, nasilna promjena režima i otpora, Sarajevo, 2016., str.120

Specijalna misija UN-a u Damask je stigla 18. avgusta 2013. godine, namjera je bila istražiti navodne optužbe za upotrebu hemijskog oružja u Khan al-Assalu, Saraquebu i Sheik Maqsoodu. Međutim nakon tragičnih događaja od 21. avgusta 2013. godine, generalni sekretar UN-a je naredio timu UN-a da ispita incident u Istočnoj Ghouti kao prioritetan zadatak. Gotovo svi zapadni mediji uključujući i neke zapadne administracije, na čelu sa američkom su optužili sirijsku vladu za upotrebu hemijskog oružja u Istočnoj Ghouti. Optužili su sirijsku vladu da su izveli raketne napade oružanim sistemom za koji se dokumentovano zna da ga posjeduju i koriste oružane snage sirijske vlade. Međutim, istraživanja koja su urađena na Tehnološkom institutu u Massachusettsu- MIT, jasno su pokazala da su korištene rakete imale daleko manji domet od onog kako su tvrdili i zapadni mediji i njihove administracije. Konačni izvještaj MIT-a naglasio je da rakete nikako nisu mogle biti ispaljene na Istočnu Ghoutu iz samog središta ili sa istočnog ruba područja koje se nalazilo pod kontrolom snaga sirijske vlade, što je pobilo obavještenje Bijele kuće, koje je upravo glasilo suprotno.

Specijalna misija UN-a koja se bavila istragom u vezi sa upotrebom hemijskog oružja vratila se u Siriju krajem septembra gdje je obavila ispitivanja na nekoliko lokacija, uključujući i Istočnu Ghoutu. Inspektori su odlučili razmotriti sedam izvještaja od raspoloživih šesnaest. Ono što treba naglasiti da ova misija nije bila ovlaštena da utvrđuje odgovornost za ovaj zločin, već samo da ispita da li je u napadu korišteno hemijsko oružje i kakav je rezultat njegovog korištenja. Misija je u decembru objavila svoj izvještaj u kojem je potvrđena upotreba hemijskog oružja u Siriji, te kako je hemijsko oružje zaista korišteno posebno protiv civilnog stanovništva, uključujući djecu, na području Istočne Ghoute, u mjestu Khan al-Assal, u Jobaru u Saraquebu i u Ashrafiji Sahnayi. Još jedan kasniji izvještaj Vijeća za ljudska prava UN-a navodi da su hemijska oružana sredstva koja su korištena u napadu na Khan al-Assal imala iste specifičnosti kao i ona upotrijebljena u Ghouti, međutim počinioci ovog incidenta nisu mogli biti identificirani.⁴⁸

⁴⁸ Anderson, T.: Nečasni rat protiv Sirije, Washington, nasilna promjena režima i otpora, Sarajevo, 2016., str.123

Slika 16.: Generalni sekretar UN-a Ban Ki-moon prima završni izvještaj od Ake Sellstroma, šefa tima UN-a koji je istraživao upotrebu hemijskog oružja u Siriji (izvor: <https://news.un.org/en/story/2013/12/457742-un-team-finds-credible-information-more-cases-chemical-weapons-use-syria>) (datum pristupa 03.05.2020. godine)

Namjerno prikrivanje istine u vezi sa upotrebom hemijskog oružja u potpunosti je skrenulo svjetsku pažnju sa kolosijeka jedne razumne diskusije na zapadu o stvarnom karakteru rata u Siriji. Također konstantna diseminacija fabriciranih dokaza o tome, ne samo da je pogoršalo stanje u Siriji, već je doprinijelo nastavku sirijske tragedije.⁴⁹

Velika Britanija je veoma oštre stavove imala po pitanju upotrebe hemijskog oružja u Siriji, gdje je svu krivicu prebacila na snage predsjednika Assada. Velika Britanija je između ostalog naglasila da je upotreba hemijskog oružja ozbiljan međunarodni zločin, jer krši međunarodni zakon o zabrani upotrebe hemijskog oružja i predstavlja ratni zločin i zločin protiv čovječnosti.

Na jednom sastanku Vijeća sigurnosti 2018. godine veleposlanica Karen Pierce, kao stalni predstavnik UK pri UN izrazila je duboku zabrinutost zbog upotrebe hemijskog oružja od strane sirijskog režima u Idlibu, i smatra da je nerazumljivo da nakon svih ovih godina, nakon Prvog i Drugog svjetskog rata, jedna vlada može i pomisliti da upotrijebi hemijsko oružje protiv svog vlastitog naroda, ili protiv bilo koga drugog. Ona ja na samom kraju svog izlaganja jasno prozvala Rusku Federaciju i pozvala je da svoj uticaj koji ima kod vladajućeg režima iskoristi i da spriječi upotrebu hemijskog oružja, ili će Velika Britanija sa svim drugim

⁴⁹ Anderson, T.: Nečasni rat protiv Sirije, Washington, nasilna promjena režima i otpora, Sarajevo, 2016., str.125

silama sa Zapada uključujući Francusku i Sjedinjene Američke Države, Rusiju smatrati odgovornom za te napade.

Slika 17.: Stalni predstavnik Ujedinjenog Kraljevstva pri Ujedinjenim Nacijama (Karen Pierce) (izvor: <https://www.gov.uk/government/speeches/preventing-chemical-weapons-use-in-syria>) (datum pristupa 03.05.2020. godine)

Naravno Ruska Federacija nije ni sekunde podlegla pritiscima u Vijeću sigurnosti, te su se oštro suprostavljali svim napadima koji dolaze od zapadnih zemalja, i odbacivali su sve moguće optužbe na račun sirijskog režima, ističući da je svo sirijsko hemijsko oružje uništeno. Ovo je još jedan jasan pokazatelj tih oprečnih stavova između zapadnih zemalja i istočnih na čelu sa Rusijom i Kinom, a Sirija sve više liči na još jedno "žrtveno jagnje", odnosno teritorij na kojem se ispituju snage i moć i jednih i drugih.

6. Uticaj Ruske Federacije na sukob u Siriji

6.1. Intervention by Invitation

Države su već odavno prihvatile mogućnost "intervencije pozivom" u međunarodnim odnosima. Doktrina je u teoriji nesporna, državni suverenitet daje pravo vladi koja vrši zakonske ovlasti da se brani od oružane opozicije na svom teritoriju. Upravo ta saglasnost države koja poziva na intervenciju drugu državu, opravdava radnje te druge države na njenom teritoriju, koje bi u nedostatku te saglasnosti označavale zabranjenu upotrebu sile jedne države na teritoriji druge.

Član 2(4) Povelje UN-a zabranjuje državama da vojno intervenišu na teritoriji drugih država. Međutim postoje određene iznimke od ovog pravila, izričito predviđenog Poveljom. Pojedinačna ili kolektivna samoodbrana iz člana 51., i intervencija koju je Vijeće sigurnosti sankcioniralo u skladu sa poglavljem VII. Intervencija pozivom je izuzetak od zabrane upotrebe sile, jer zabrana posebno obuhvata upotrebu sile bez pristanka. Na osnovu pristanka, upotreba sile od strane pozvane vojske ne narušava teritorijalni integritet države domaćina, i prema tome, ne krši se član 2(4) Povelje UN-a.⁵⁰

Postoje dva glavna izvora koja nam potvrđuju postojanje ove doktrine: rezolucije UN-a i sudska praksa Međunarodnog Suda Pravde (ICJ). Rezolucijom 2131 (XX) Generalne skupštine iz 1965. godine proglašeno je da " *nijedna država neće organizovati, pomagati, podsticati, finansirati, podstrekivati ili tolerisati subverzivne, terorističke ili oružane aktivnosti usmjerene na nasilno svrgavanje režima druge države ili uplitanje u građanske sukobe u drugim državama*", rezolucija 2625 Generalne skupštine iz 1970. godine, poznata pod nazivom Deklaracija o prijateljskim odnosima, ponovila je istu terminologiju. Međutim iako su zabranile prisilno miješanje u građanske ratove, ova rezolucija ostavila je otvoreno pitanje zakonitosti pružanja pomoći vladi tokom građanskog rata. Rezolucijom 3314 (XXIX) Generalne skupštine iz 1974. godine, to je pitanje riješeno pružanjem temeljne definicije agresije u međunarodnom pravu. Član 3(e) ove rezolucije ocijenio je validnom intervenciju pozivom, iako negativno, opisujući to kao akt agresije.⁵¹

⁵⁰ Coman, K., Butler, S.: The Legality of "Intervention by Invitation" in situations of R2P violations, str.138

⁵¹ Coman, K., Butler, S.: The Legality of "Intervention by Invitation" in situations of R2P violations, str.139

Ono što je bitno napomenuti jeste legitimitet vladajuće strukture u državi. Legitimitet vlade kao predstavnika države određen je pozivanjem na njenu de facto kontrolu nad teritorijom države. Vlada sa efektivnom kontrolom nad svojom teritorijom ima pravo da pozove vanjsku pomoć bez obzira na to kako je vlada došla na vlast. Međutim pitanje legitimnosti vlade je poseban problem u doba građanskog rata, zbog prirode onoga što takav unutrašnji sukob podrazumijeva, zbog toga mnogi ističu da je upravo najsporniji aspekt intervencije pozivom njegova dopuštenost u vrijeme građanskog rata.

Operativno obrazloženje je, da tamo gdje je društvo podijeljeno u pogledu svoje političke budućnosti, vlada ne može da tvrdi da predstavlja stanovništvo svoje države. Vanjska intervencija na poziv ove nereprezentativne vlade ometala bi pravo naroda na samoopredjeljenje. *The Institut de Droit International* 1975. godine donosi rezoluciju u kojoj se navodi "da će se države uzdržavati od slanja oružanih snaga ili vojnih dobrovoljaca, instruktora ili tehničara bilo kojoj strani u građanskom ratu". Britanska vlada zauzela je sličan stav u dokumentu Ministarstva vanjskih poslova iz 1984. godine u kojem je rečeno da je bilo koji oblik mješanja ili pomoći zabranjen (osim eventualno humanitarne pomoći) kada se vodi građanski rat.⁵²

Od perioda Lige Nacija dominantna varijanta suvereniteta u međunarodnom pravu bio je Vestfalijanski model. To je načelo u međunarodnom pravu koji podrazumijeva da svaka država ima isključivi suverenitet nad svojom teritorijom. Svaka država bez obzira koliko velika ili mala ima pravo na suverenitet. Iz perspektive intervencije pozivom ključni potez koji je poduzeo Vestfalijanski model jeste povezanost državnog suvereniteta s onim što bi mogli okarakterisati kao vladin suverenitet. U suštini Vestfalijanski model ne razlikuje državu i vladu, ističući potonju kao jedinog legitimnog predstavnika vlasti.

Postoji nekoliko stavki koje se moraju ispuniti kako bi mogli konstatovati da je pristanak države domaćina da se interveniše na njenom teritoriju valjan, a to su :⁵³

- Pristanak mora biti u skladu sa međunarodnim pravom, to podrazumijeva da pristanak ne smije biti zasnovan na pogrešci, prijevari, korupciji ili prisili
- Pristanak treba biti jasno utvrđen i iskazan, što isključuje pretpostavljeni pristanak

⁵² Coman, K., Butler, S.: The Legality of "Intervention by Invitation" in situations of R2P violations, str.144

⁵³ <https://www.e-ir.info/2016/04/29/the-legality-of-russian-airstrikes-in-syria-and-intervention-by-invitation/>

- Pristanak se mora utvrditi prije samog čina djelovanja. Suprotno tome slučajevi pristanka dati nakon intervencije se shavataju kao vid odricanja ili pristajanja
- To se mora utvrditi od strane države
- Pristanak se poništava ako se radnje odnose na djela, čija bi počinjenja prekršila obavezu država prema carinskoj normi međunarodnog prava

6.2. *Intervention by Invitation in Syria*

Počevši od marta 2011. godine snage državne sigurnosti susrele su se sa široko rasprostranjenim, u početku mirnim demonstracijama sirijskog naroda. Situacija se brzo usložnjavala, pa je za relativno kratak vremenski period sukob u Siriji izrastao u najkrvaviji sukob 21. stoljeća. Zbog same prirode sukoba međunarodni akteri su se uključili i počeli istraživati i objavljivati ratne zločine, zločine protiv čovječnosti, koji su prije svega usmjereni protiv sirijskih civila. Formirana je i nezavisna međunarodna istražna komisija od strane UN-a koja je periodično objavljivala izvještaje o stanju u Siriji, i koja je vremenom došla do zaključka da sirijska vlada očito nije uspjela zaštititi svoje građane od masovnih zločina i da je tako prekršeno i pravilo R2P. Međutim unatoč svim izvještajima koji su predstavljeni sa sirijskog ratišta Vijeće sigurnosti nije bilo u mogućnosti donijeti niz rezolucija zbog konstantnog korištenja veta od strane Rusije i Kine.

30. septembra 2015. godine ruski parlament odobrio je zahtjev predsjednika Vladimira Putina za korištenje ruskih vojnih snaga u Siriji, u skladu sa zahtjevom koji je došao od strane sirijskog predsjednika Bašara al-Assada. Službeni stav Kremlja je bio "da je cilj vojne operacije isključivo zračna podrška sirijskim oružanim snagama u njihovoj borbi protiv islamske države" i naglasili su da je vojna upotreba ruskih oružanih snaga na teritoriji Sirije u skladu sa svim normama i propisima međunarodnog prava. Međutim već 2. oktobra 2015. godine vlade Francuske, Njemačke, Katara, Saudijske Arabije, Turske, Velike Britanije i SAD-a izdale su zajedničku izjavu u kojoj naglašavaju zabrinutost što ruske vojne snage u područjima Sirije ne ciljaju ISIL nego su ti napadi usmjereni protiv sirijske opozicije. NATO je sličnu izjavu objavio nekoliko dana kasnije.⁵⁴

⁵⁴ Coman, K., Butler, S.: The Legality of "Intervention by Invitation" in situations of R2P violations, str.174

Ono na šta se poseban naglasak stavlja jeste da bez obzira da li se ruska vojna podrška koristila direktno protiv opozicionih snaga ili je zaista korištena protiv ISIL-a, ruska intervencija u Siriji na osnovu poziva predstavlja kršenje međunarodnog prava. Vladajući režim u Siriji je nesumnjivo izgubio legitimitet zbog tolerisanja i direktne umiješanosti u izvršavanje zločina nad vlastitim stanovništvom, a to u prijevodu znači da je model R2P u potpunosti narušen. Zbog toga je poziv od strane sirijskog predsjednika Assada mimo zakonskih ovlaštenja, a prihvatanje tog poziva od strane Ruske Federacije znajući za zločine koji su u skladu sa R2P trebali biti onemogućeni predstavlja kršenje međunarodnog prava.

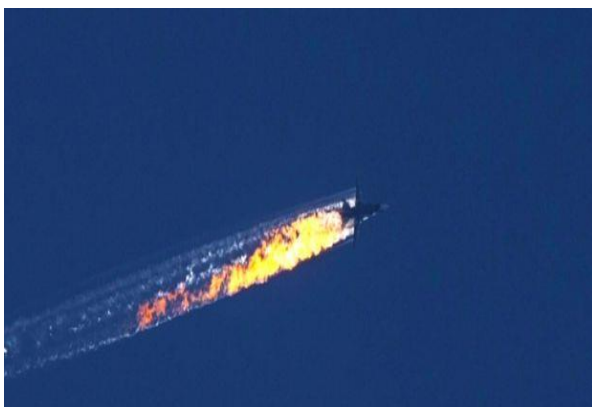
Na temelju ogromne količine prijavljenih smrti civila, kao posljedica vojnih napada Rusije, procjena je da je Rusija zaista prekršila međunarodno humanitarno pravo, pa je tako i Komisija za međunarodno pravo utvrdila da djelovanje Rusije na teritoriji Sirije na temelju intervencije pozivom se poništava i da više ne vrijedi. Jasno je da Rusija igra ogromnu ulogu u sirijskom sukobu, i da je također jedan od glavnih razloga zbog čega ovaj sukob još uvijek traje. Za Rusiju je Sirija od ključnog strateškog položaja na Bliskom Istoku, i vjerujem da će se do posljednjeg atoma snage boriti za svoje interese i unutar te države.

6.3. Vojna intervencija Ruske Federacije u Siriji

Ruska vojna intervencija u građanskom ratu u Siriji, koja je započela u septembru 2015. godine, iznenadila je čak i najbliže analitičare ruske vanjske i sigurnosne politike. Dugogdišnji stav mnogih analitičara bio je da vojska neće biti pozvana da sudjeluje u ekspedicijskim misijama izvan susjedstva. Međutim režim predsjednika Bašara al-Assada i sama Sirija očigledno su veoma značajni za Rusiju, jer ideja da će zvanični Kremlj rizikovati vlastite snage da spasi taj režim izgledala je nemoguće, ali se ipak dogodila. Rusija je smatrala da bi Assadov poraz imao katastrofalne posljedice za regionalnu i globalnu stabilnost. U Rusiji su isticali da je njihova vojna intervencija bila neophodna, kako bi se sačuvao vladajući režim, jer u 2015. godini nešto više od 10% teritorije ostalo je pod vladinom kontrolom i procjene su bile da još eventualno mjesec ili dva do kraja 2015. godine i Sirija bi bila u potpunosti pod kontrolom ISIS-a.

Jedan od ključnih faktora koji je doveo do odluke Ruske Federacije da vojno interveniše u Siriji jesu i uzaludne diplomatske rezolucije koje su se iznosile pred članice Vijeća sigurnosti, a koje Rusija ni pod kojim okolnostima nije prihvatila. Mirovni pregovori predvođeni UN-om

su u osnovi zaustavljeni nakon Konvencije o Siriji u Ženevi. Međutim bez obzira na takav ishod mirovnih pregovora, ruska diplomatija je bila izuzetno aktivna u mjesecima između konferencije i vojne intervencije i održala na desetine sastanaka u Siriji na nivou ministara vanjskih poslova i na predsjedničkom nivou. Ni jedan od tih razgovora u suštini nije utjecao na situaciju na terenu u Siriji, koja se konstantno nastavljala pogoršavati po vladajući režim. Moskva je dosljedno odbijala svaki mogući vid zapadne intervencije kojima su nedostajale ili sankcije Vijeća sigurnosti UN-a ili poziv države domaćina. Zbog toga je bilo veoma važno da ruska intervencija u Siriji dođe kao formalni poziv države članice UN-a. U Moskvi su svi bili svjesni ogromnog rizika koji nosi vojna intervencija, zbog toga su uložili ogroman napor da te rizike svedu na minimum, prije svega pokušavajući premostiti te razlike između svojih regionalnih partnera, uključujući: Iran i Tursku, Iran i Izrael, taj proces je bio dosta trnovit, pokazatelj toga je i oboren ruski avion SU-24 FENCER od strane Turske, zbog toga što je povrijedio zračni prostor koji kontroliše Republika Turska, ali sve u svemu Moskva je pokazala velike diplomatske sposobnosti, što većina nije očekivala kad je donešena odluka o intervenciji u Siriji

Slika 18.: Slika iznad predstavlja turski F-16 borbeni avion koji je oborio ruski SU-24 u blizini sirijske granice, a trenutak pogotka je prikazan na slici ispod (izvor: <https://intelligencebriefs.com/confirmed-turkish-f-16-fighter-jets-shoot-down-russian-sukhoi-su-24-warplane-close-to-syrian-border/>) (<https://www.irishtimes.com/news/world/europe/downing-of-the-russian-fighter-jet-how-events-unfolded-after-incursion-1.2442506>) (datum pristupa 08.05.2020. godine)

Ruska operacija u Siriji bila bi nemoguća bez prava preleta preko teritorija određenih zemalja. Moskva je uspjela obezbjediti pravo preleta preko iračkog i iranskog zračnog prostora, što je omogućilo Siriji pristup zrakoplovima koji bi tamo bili bazirani, ali isto tako i za misije koje bi se pokretale iz zračnih baza u Rusiji za napad na ciljeve u Siriji. Bez ovih prava preleta, Rusija najvjerojatnije ne bi bila u mogućnosti izvesti operaciju. Također mogućnost Rusije da koristi dva vojna objekta u Siriji, uz saglasnost vladajućeg režima, bili su presudni za intervenciju. Rusija ima dva vojna objekta na mediteranskoj obali Sirije: mornarički objekat u Tartusu i vazduhoplovnu bazu Basel al-Assad (koju rusi nazivaju Hmeymim)⁵⁵

Slika 19.: grafički prikaz područja na kojim se nalaze dva vojna objekta Rusije na mediteranskoj obali (izvor: <https://www.middleeasteye.net/fr/news/russia-starts-establish-permanent-presence-its-syrian-bases-590935799> (datum pristupa 08.05.2020. Godine)

⁵⁵ Charap, S., Treyger E., Geist E.: Understanding Russia's Intervention in Syria, str.10

Slika 20.: Vladimir Putin i Bašar al-Assad u posjeti bazi Hmeimim 2017. godine (izvor: <https://www.middleeasteye.net/fr/news/russia-starts-establish-permanent-presence-its-syrian-bases-590935799>) (datum pristupa 08.05.2020. godine)

Direktan vojni angažman u Siriji najvažnija je strateška intervencija van područja koju je Moskva poduzela još od sovjetskog perioda. **30. septembra 2015. godine** počela je ruska intervencija u Siriji koja ne samo da je promijenila tok tog sukoba, nego je od jednog unutrašnjeg sukoba napravila globalni konflikt koji je promijenio stanje u međunarodnim odnosima. Nekoliko se stvari poklopilo zbog kojih se Rusija odlučila na intervenciju. Zapad u početku nije ozbiljno shvatao ono što se dešavalo u Siriji. Također zapad je bio umoran od sukoba u Iraku, Libiji i Afganistanu, a Vladimir Putin je to sve pažljivo proučio i na kraju odlučio da rizikuje u Siriji. Iako Rusija tvrdi da im je primarni cilj uništiti Islamsku državu i da napadaju isključivo položaje koje kontroliše ta teroristička skupina, ipak su napade izvršavali i protiv opozicije, koje oni također nazivaju teroristima. Vladimir Putin je ovom intervencijom poslao još jednu poruku, da je Rusija glavni igrač u sukobu u Siriji i da nikada neće svoje saveznike ostaviti na cjedilu. Ova vojna intervencija bila je trodimenzionalne prirode, uključujući i zračne napade, i pomorsku podršku preko luke Tartus, ali i jačanje sirijske vojske s ruskim kopnenim trupama.

Do kraja 2017. godine ruska vojna intervencija donijela je značajne pomake za sirijsku vladu. Od Islamske države su uspjeli oduzeti Palmyru, u decembru 2016. godine u svoj posjed su vratili i grad Alep. U januaru 2017. godine načelnik iz glavnog stožera Oružanih snaga Rusije

Valerij Gerasimov je rekao da je rusko ratno zrakoplovstvo izvršilo 19.160 borbenih misija , dok je ministar odbrane krajem decembra izjavio da je "ruska vojska uklonila nekoliko hiljada terorista, i da je 48.000 pripadnika ruske službe steklo borbeno iskustvo tokom ruske operacije u Siriji".

Opseg vojne opreme koja je isporučena Siriji od samog početka bio je ogroman. Prema izraelskim izvorima to obuhvata tenkove T-90 i T-72, vojne avione SU-24 i SU-25, kao i bespilotne letjelice Forpost i Zastava, puške AK-74M, teške mitraljeske rakete KVSK Kord, oklopne nosače BTR-82A.⁵⁶ Također u izvještaju poljskog instituta za međunarodne poslove, Rusija je u prva tri mjeseca operacije upotrijebila 69 vojnih aviona, bacivši preko 1400 tona bombi tokom 5400 borbenih letova (što je u prosjeku oko 60 letova dnevno).⁵⁷

Na kraju možemo konstatovati da je skoro nakon pet godina od početka intervencije Rusija uspjela u svom cilju. Islamska država je poražena a Bašar al-Assad kontrolira skoro oko 65% teritorija, a na početku ovog poglavlja je naglašeno da je prije intervencije u toku 2015. godine vladajuća struktura kontrolisala tek nešto više od 10% teritorija. Kurdi kontroliraju oko 25% teritorija, ali i to je uvjetno jer Turska je ofanzivnija više nego ikad ranije upravo na tim teritorijama, pa je pitanje vremena kada će se kontrola tih teritorija od strane Kurda drastično smanjiti, pogotovo zbog toga što je Rusija dogovorila sa Turskom da Turska može nesmetano kontrolisati područja uz sirijsku granicu, pa su Kurdi koji su podnijeli najveći teret u borbi protiv Islamske države ovaj put ostali "kratkih rukava".

Pozicija Bašara al-Assada je sada sigurna, jer je u potpunosti pod zaštitom Moskve, a šta će se dešavati 2021. godine kada budu predsjednički izbori, vidjet ćemo. Od početka intervencije pa do 2020. godine kroz Siriju je prošlo 68,5 hiljada ruskih vojnika i oficira (poginulo ih je službeno 108, a izgubljeno je 8 aviona i 6 helikoptera). Ruske zračne snage izvele su preko 40.000 letova, a najveći broj letova zabilježen je 20. novembra 2015. godine, 134 tokom jednog dana.⁵⁸

⁵⁶ Wojtowicz, T.: The influence of Russian military involvement in the War in Syria, Pedagogical University of Cracow, January, 2019., str.91

⁵⁷ Ibidem, str.91

⁵⁸ <https://euractiv.jutarnji.hr/PiD/globalnapolitika/cetiri-godine-ruske-intervencije-u-siriji-kako-je-putinov-riskantni-potez-promijenio-globalne-odnose/9430046/>

6.4. Razlozi ruske vojne intervencije u Siriji

6.4.1. Luka Tartus i zračna baza Khmeimim

Slika 21.: Luka Tartus (Sirija) (izvor: <https://russiabusinesstoday.com/infrastructure/syrian-parliament-approves-russias-49-year-lease-of-tartus-port/>) (datum pristupa 12.05.2020. godine)

Tartus je grad na mediteranskoj obali Sirije. To je drugi najveći lučki grad u Siriji nakon Latakije. Vrhunac u rusko-sirijskim odnosima dogodio se upravo u vrijeme Hladnog rata izgradnjom ruske mornaričke baze 1971. godine u Tartusu. Luka Tartus je jedina ruska mornarička baza na Mediteranu i jedini vojni objekat izvan bivšeg Sovjetskog Saveza. Pri raspadu Sovjetskog Saveza, Sirija je dugovala gotovo 14 milijardi \$ tada već bivšem SSSR-u. Rusija je oprostila oko 10 milijardi \$ u zamjenu za odobrenje za jačanje svoje pomorske prisutnosti na Sredozemlju. U 2008. godini trenutni režim omogućio je Rusiji da pretvori luku u stalnu srednjoistočnu bazu za svoje nuklearne naoružane mornaričke brodove. Upotreba luke u Tartusu sigurno je jedan od najvećih strateških i geopolitičkih interesa Rusije u ovom izuzetno nestabilnom razdoblju u bliskoistočnoj historiji. Kontrola luke također povećava i uticaj Rusije u regionu.⁵⁹

⁵⁹ Kainikara, S.: IN THE BEAR'S SHADOW, Russian intervention in Syria, Commonwealth of Australia, 2018., str.54

U Januaru 2017. godine Rusija i Sirija potpisale su sporazum koji je odmah stupio na snagu, prema kojem je Rusiji dopušteno da besplatno širi i koristi pomorski objekt u Tartusu 49 godina i uživa suverenu jurisdikciju nad bazom. Ugovor omogućava Rusiji da zadrži 11 ratnih brodova u tartusu, uključujući i nuklearna brodove.⁶⁰

Slika 22.: Posjeta Vladimira Putina zračnoj bazi Khmeimim u Siriji 11.09.2017.god(izvor: <https://www.middleeastmonitor.com/20190928-russia-to-expand-hmeimim-airbase-in-syria/>) (datum pristupa 12.05.2020. godine)

Zračna baza Hmeimim je sirijska zrakoplovna baza kojom trenutno upravlja Rusija, a nalazi se jugoistočno od grada Latakia. Pravni status baze reguliran je sporazumom Rusije i Sirije potpisan u augustu 2015. godine. Ovaj sporazum predviđa korištenje sirijske zračne luke Hmeimim, bez naknade i bez vremenskog ograničenja. Krajem 2017. godine Rusija je odlučila pretvoriti bazu Hmeimim u sastav svog stalnog vojnog kontingenta stacioniranog u Siriji. Rusija je imala u cilju i proširenje zračne baze Hmeimim, kako bi osigurala nesmetano poslovanje i povećala sigurnost. Plan se prvi put pojavio krajem 2015. godine, ali njegova primjena je odgođena. Rusija trenutno ovu bazu koristi kako bi se borila protiv radikalnih skupina koje su na suprotnoj strani vladajućeg režima u sukobu u Siriji. Krajem 2019. godine u Hmeimimu je bilo prisutno oko 30 vojnih aviona i helikoptera, koji su bili operativni za djelovanje unutar Sirije.

⁶⁰ <https://tass.com/defense/926348>

6.4.2. Ekonomski ciljevi

Rusija zasigurno ima i materijalne interese u svojim bilateralnim odnosima sa Sirijom, posebno se tu ističe trgovina oružjem, koja bi bila ugrožena svrgavanjem Assadovog režima. Mnogi smatraju da upravo ta trgovina oružjem između Rusije i Sirije je ključan razlog za ovakvo aktivno sudjelovanje Rusije u sukobu u Siriji. Vladimir Putin se također često predstavlja kao glavni navijač za porast ukupnog udjela u ruskoj prodaji oružja, i zabrinut je za imidž Rusije kao pouzdanog dobavljača oružja. U tom kontekstu on tvrdi da je "napredovanje civiliziranog i obostrano korisnog vojno-tehničkog partnerstva važan instrument za promociju stranih političkih interesa".⁶¹

Prema određenim procjenama Rusija je opskrbljivala sa 72% uvoza oružja između 2007-2011. godine, međutim posljednje te godine, tačnije 2011. godine Sirija je činila samo 5% ukupne ruske isporuke oružja u inostranstvo. Moskva je 2012. godine imala ugovore za isporuku oružja vrijednog 500 miliona US\$, a neki veliki ugovori, poput prijavljenog ugovora vrijednog 550 miliona US\$ potpisanog u januaru 2012. godine za 36 trenerskih/borbenih aviona Yak-130, stavljeni su na čekanje.⁶² Međutim informacije iz 2019. godine govore da su piloti iz vladajućeg režima prošli obuku u Rusiji na ovom avionu, i da bi Sirija trebala dobiti ove avione nakon okončanja trenutnog sukoba.

Za razliku od drugih arapskih država Siriji nedostaju ogromni prihodi od nafte kako bi mogli sebi priuštiti napredno naoružanje. Damask je do 2014. godine platio manje od polovine cjelokupnog oružja koje je ugovorio iz Rusije, i malo je vjerovatno da će moći priuštiti plaćanje u ovakvoj situaciji. Posmatrajući stvari hipotetički, čak i ako Assad ostane na vlasti u oslabljenoj poslijeratnoj Siriji, teško će se moći smatrati kao jedan od glavnih vojnih partnera Rusije. Jedna od kompliciranih varijabli je i to hoće li finansiranje sirijskih poslova sa oružjem i dalje preuzimati Iran, koji je sa Sirijom potpisao nekoliko sporazuma o odbrani 2005. godine.

I u toku sukoba Moskva je neprestano nastavila da izvozi oružje u Siriju, ističući da takve pošiljke nisu u suprotnosti sa međunarodnim pravom. Priroda ovih zaliha donekle je i ograničena upornim tvrdnjama Rusije da je takvo oružje "odbrambeno". Moskva je u

⁶¹ Allison, R.: Russia and Syria: explaining alignment with a regime in crisis, The Royal Institute of International Affairs, 2013., str.805

⁶² Ibidem, str.805

određenoj mjeri odgovorila na Izraelske brige i brige SAD-a, tako što nisu prodali Siriji sve što je tražila, jer posmatrajući širu sliku Moskva mora voditi računa o njenim trgovinskim odnosima sa Izraelom i Turskom, koji uključuju mnogo veće količine i vrijednosti od onih sa Sirijom.⁶³

Moskva u suštini ne može očekivati veliku komercijalnu dobit od isporuke oružja Assadovom režimu, niti može očekivati velike dividende od energetske odnosa sa Damaskom. Od 2005. godine ruska naftna kompanija Tatneft imala je sporazum o istraživanju i razvoju novih ležišta nafte i gasa u Siriji, a 2009. godine Stroytransgaz pokrenuo je projekat za veliko postrojenje za preradu plina u blizini Homsa. Međutim ono što je činjenica jeste da proizvodnja nafte u Siriji godinama opada, a rezerve gasa ograničene su u poređenju sa najvećim akterima u regiji. Činjenica je i to da se Rusija obavezala na građevinske radove u Siriji oko arapskog plinovoda koji povezuje Egipat i Tursku, pa i s tog aspekta Siriju može smatrati značajnom za tranzit energije. Rusija u Siriji pokušava odbraniti vlastiti izvoz plina spriječavajući potencijalni konkurentski plinovod. Naime nekoliko zemalja Evrope i Bliskog Istoka su podržavali katarski prijedlog plinovoda koji bi povezao plinska i naftna polja Katara i prolazio između Saudijske Arabije, Jordana, Turske i Sirije prije nego što bi krenuo ka Evropi. Takav cjevovod uveliko dovodi do smanjenja potražnje količine plina koji Evropa kupuje od Rusije.

6.4.3. Geopolitički ciljevi

Odnos Rusije i Sirije proteže se još od perioda hladnog rata, kada je Sovjetski Savez bio glavni dobavljač oružja za ovu državu. Bilateralni politički odnosi također su bili stabilni. Za vrijeme hladnog rata, ravnoteža snaga na Bliskom istoku između Sovjetskog Saveza i SAD-a pažljivo je izrađena i održavana godinama. Međutim raspadom SSSR-a sve se promijenilo. Nakon toga ostala je samo jedna supersila u svijetu, a na Bliskom Istoku se osjećao vakum moći koji je trebalo popuniti. Rusija Bliski Istok smatra svojom pograničnom regijom i zato je itekako zainteresovana za njeno stabiliziranje, pa čak ako to znači i aktivno miješanje u regionalne građanske ratove. Rusija prihvata ovakvu mogućnost iz dva razloga:

⁶³ Allison, R.: Russia and Syria: explaining alignment with a regime in crisis, The Royal Institute of International Affairs, 2013., str.806

- 1.) američku intervenciju na Bliskom istoku vidi kao generalno prijetnju vlastitoj sigurnosti,
- 2.) Rusija je ozbiljno zabrinuta zbog ekstremističkih boraca i terorista koji se vraćaju svojim granicama.⁶⁴

Rusija pokušava održavati stabilne odnose sa bliskoistočnim režimima i pažljivo posmatra nedostatke koje SAD ostavlja. Možemo reći da je Rusija vojnom intervencijom u Siriji poslala jasnu poruku da će se tu zadržati na duže staze. Zauzimanje luke Latakija na Sredozemlju i razvijanje infrastrukture u zračnim lukama koje Rusija kontroliše u Siriji jasno ukazuje na to da Rusija ostatku svijeta šalje poruku da se vraća na pozornicu kao svjetska sila. Međutim bitno je napomenuti da ipak Rusija neće zadržati primat nad lukom u Latakiji, jer je Iran sklopio sporazum o najmu dijelova luke Latakije, tako da Rusija ipak neće uspjeti u naumu da bude jedina država koja ima strano prisustvo uz sirijsku mediteransku obalu, s obzirom da ima kontrolu već nad Hmeimimom i Tartusom.

Slika 23.: Geografski položaj Latakije, Tartusa i zračne baze Hmeimim, veoma važan s geostrateškog i geopolitičkog aspekta. Rusija je u jednom trenutku imala kontrolu nad sve tri oblasti. (izvor: <https://www.thetimes.co.uk/article/alarm-in-israel-as-iran-plans-takeover-of-key-latakia-port-7zt0jvcvt>) (datum pristupa 14.05.2020. godine)

⁶⁴ Kainikara, S.: IN THE BEAR'S SHADOW, Russian intervention in Syria, Commonwealth of Australia, 2018., str.100

Države koje teže utjecaju i moći moraju imati kohrentnu veliku strategiju koja će se temeljiti na jasnom uvažavanju izazova i problema s kojima se suočavaju. Rusija je precizno prilagodila svoju veliku strategiju da stvori svijet različitih dimenzija, a ne svijet usredsređen na SAD-e koji postoji od perioda poslije hladnog rata. Da bi uspjela poboljšati svoj položaj Rusiji je potreban veći pristup novim tržištima. Također Rusija nastoji povratiti svoj utjecaj na neovisne države koje su ranije bile dio Sovjetskog Saveza. U proteklom desetljeću i više, Rusija je aktivno pokušala stvoriti percepciju da SAD-e postepeno postaju sve slabije i stoga je potreban prirodni rebalans moći u globalnoj geopolitici.

Ruski stav je ojačan jer ima strateško visoko mjesto u Sirijskom građanskom ratu, pokazujući spremnost da dugoročno podrži saveznika. Rusija smatra da se taj rizik sa vojnom intervencijom u Siriji isplatio. Ruska strateška dostignuća su značajna, čak i ako automatski ne dovedu do političkog rješavanja složene situacije. Vojna intervencija je spasila sirijski režim predsjednika Assada, koji je prvo bio nepokolebljiv saveznik Sovjetskog Saveza, a potom i Rusije. Iz ruske sigurnosne perspektive ovaj savez je osigurao da ruska vojska sada ima zračnu bazu u Hmeimimu i mornarički objekat u Tartusu. Te dvije baze omogućit će Rusiji da ospori nesmetanu kontrolu Mediterana od zapadnih naroda.⁶⁵

Ruske snage u regiji male su u usporedbi s američkom vojnom mašinerijom raspoređenom na Bliskom istoku. Međutim, Vladimir Putin ima nezamislivu pažnju nacionalnih lidera u regionu, jer je Rusija pod njegovim vodstvom izgradila imidž saveznika koji je spreman pomoći regionalnim prijateljima, čak ako to znači i uključiti se u vojnu kampanju. Istovremeno Bliski istok je počeo da na SAD gleda kao na ratno opterećenu silu koja se želi izvući iz situacije koju su sami kreirali. Postoji osjećaj da su SAD umorne od svega i da žele smanjiti svoje gubitke i otići kući, što su na kraju krajeva upravo uradili u Siriji.

Sergej Lavrov (ministar vanjskih poslova Rusije) je u jednoj od izjava rekao da su "zapadne optužbe na račun Assada, zaštitni znak za veliku geopolitičku igru". Mnogi u svemu ovome imaju na umu ne toliko Siriju koliko Iran. Ruski čelnici smatraju da je upravo svrgavanje

⁶⁵ Kainikara, S.: IN THE BEAR'S SHADOW, Russian intervention in Syria, Commonwealth of Australia, 2018., str.124

Assada dio šire strategije koja podrazumijeva destabilizaciju ili sukob sa Iranom, s kojom Rusija ima mnogo važnije veze nego Sirija.⁶⁶

Događaji u proteklih devet godina na Bliskom istoku stvorili su brojne mogućnosti za Rusiju da unaprijedi svoje vanjskopolitičke inicijative za povratak u međunarodni fokus kao moćna sila. Rusija i njen predsjednik Vladimir Putin ne odustaju od svojih dugotrajnih ambicija a to je vratiti Rusiju na njeno odgovarajuće mjesto, ako ne kao Super silu, onda barem kao globalnu utjecajnu silu, i upravo ovi događaji na Bliskom istoku, počevši od Arapskog proljeća su prilika koju Rusija ne smije propustiti.

Sve u svemu, Moskva je dugi niz godina zadržavala utjecaj u Siriji kao posljedica pojačanog osjećaja nesigurnosti i izolacije sa Zapada. Vladimir Putin se i dalje nada da će imati koristi od zadržavanja režima predsjednika Assada na vlasti i da će tako osigurati da Rusija ostane strateški akter u diplomatiji Bliskog istoka. Međutim Rusija se suočava sa problemom da su većina zemalja Arapske lige i zaljevskih zemalja u suprotnosti sa njenom politikom u Siriji, pa tako ruski imidž koji se narušava među tim državama ozbiljno slabi i njen geopolitički kredit na širem Bliskom istoku, mada ruski zvaničnici ovakve navode kategorički odbacuju.⁶⁷

6.5. Efekti ruske intervencije u Siriji

Efekti ruske intervencije u Siriji postali su vidljivi već nakon prvog mjeseca. Za otprilike šest mjeseci uspjeli su vratiti većinu položaja pod kontrolu vladajućeg režima. Ruska zaliha oružja igrala je važnu ulogu u prebacivanju uspjeha u korist režima. Uvezeni tenk T-90(MBT) imao je poboljšane protumjere i bio je realtivno efikasniji od protutenkovskih raketa koje su upotrebljavale snage na strani opozicije. Sam ovaj segment znatno je poboljšao moral vojske vladajućeg režima. Rusija je također olakšala zračno razmještanje iračkih, iranskih i afganistanskih milicijskih grupa, koje su bile glavni dio borbe oko Alepa.⁶⁸

⁶⁶ Allison, R.: Russia and Syria: explaining alignment with a regime in crisis, The Royal Institute of International Affairs, 2013., str.808

⁶⁷ Ibidem, str.809

⁶⁸ Kainikara, S.: IN THE BEAR'S SHADOW, Russian intervention in Syria, Commonwealth of Australia, 2018., str.114

Rusija je ubrzala reformu sirijske vojske, a samim tim i uspjeh svoje vojske na bojnopolju. Ruski vojni savjetnici direktno su pomogli u obuci i strukturama snaga. Iako su uspjesi bili vidljivi na taktičkoj razini, oni su rezultat zajedničkih pokušaja operativnog i strateškog nivoa zapovjedništva. Početni uspjesi u okviru intervencije nisu bili bazirani samo na podizanje morala vladinim snagama, već se vodila i politička i psihološka kampanja koja je trebala povećati podršku Assadovom režimu, a s druge strane minimizirati pobunjeničke snage. I na tom polju su vidljivi određeni uspjesi, jer su uspjeli da uspostave neformalni savez sa jedinicama za zaštitu kurdskih naroda (YPG), a opet i za to je najzaslužnija Rusija.

Na političkom i diplomatskom frontu, Rusija je uspjela da poboljša svoje odnose sa Kurdima, nastavila je obnavljati odnose sa Egiptom. Rusija je do sada na Bliskom istoku pružala samo diplomatsku podršku. Mnogi smatraju da kada mir konačno nastupi u Siriji, da će Rusija upravo biti vodeća država u obnovi ove nacije razorene ratom. Do sada svi pokazatelji govore da je ruska kampanja bila uspješna, ruska intervencija postigla je mnogo više od zbunjene koalicije koju predvodi SAD-e. Međutim sukob u Siriji je još jedan pokazatelj kako bi se sukobi mogli odvijati u budućnosti, na trenutnoj globalnoj geopolitičkoj sceni vjerovatnoća konvencionalnog rata između država se u potpunosti smanjila.

Glavna lekcija koja se može izvući iz ruske intervencije jeste da operacije u drugoj državi zahtijevaju javnu podršku vlastitog stanovništva. Trenutna vlast u Rusiji nije dozvolila javno iznošenje informacija koje su bile usmjerene protiv intervencije, sama ta situacija nam govori da se sjećanja na afganistanski fijasko tokom sovjetske ere nisu u potpunosti izbrisala. Iako u suštini te dvije situacije se ne mogu ni porediti. Prvo, sirijska vojska i sirijski narod već više od četiri godine uspješno pružaju otpor, prije same intervencije, dok je vlada Afganistana krajem 1970. godine odmah na početku rata pozvala sovjetske tenkove i trupe u pomoć. Drugo, Sirija ima snažne regionalne saveznike Iran i Hezbollah, a afganistanska vlada 1979. godine bila je okružena neprijateljima. Daleko od toga da Vladimir Putin nije razmišljao o tome da će se ruska intervencija uspoređivati sa ulogom Sovjetskog Saveza u Afganistanu.⁶⁹ Predsjednik Vladimir Putin je imao sreću da intervencija i vojne operacije napreduju onako kako je to zamišljeno, uz minimalne žrtve, tako da slobodno možemo reći da je Rusija za sada najveći inozemni pobjednik u ratu u Siriji

⁶⁹ Anderson, T.: Nečasni rat protiv Sirije, Washington, nasilna promjena režima i otpora, Sarajevo, 2016., str.164

7. Zaključak i zaključna razmatranja

Sukob u Siriji je sukob koji je probudio moje interesovanje od samog početka. Iako sam tada bio još uvijek mlad i nedovoljno zreo da u tom periodu shvatim šta se zapravo dešava u Siriji, upravo ta kompleksnost sukoba, i ta početna nejasnoća svih dešavanja u toj državi su u meni budili konstantan interes za shvatanjem suštine tog rata. Na samom početku sam imao osjećaj da što više istražujem i proučavam taj sukob sve manje mi je jasnije šta se tamo zapravo dešava, najveći razlog za to je svakako velik broj učesnika u ovom ratu, gdje svako ratuje za sebe i za svoje ciljeve. Međutim vremenom sam počeo sklapati kockice i sve više razumijevati sukob u Siriji, moje obrazovanje na Fakultetu političkih nauka je tome najviše doprinijelo, veliki broj seminarskih radova sam radio upravo na temu sukoba u Siriji, također dosta razgovora sa profesorima koji su kompetentni za tu materiju, a sve to je rezultiralo mojom odlukom uz konsultacije sa mojim mentorom profesorom Turčalom, da moja tema magistarskog rada bude upravo vezana za ovaj sukob. S obzirom da je sukob izrazito kompleksan, i da je gotovo pa nemoguće općenito pisati o ovom sukobu, a da pri tom uzimate u obzir sve segmente samog sukoba, ja sam se odlučio da pojasnim ulogu jedne države u ovom sukobu, ali države koja je ključni igrač u Siriji, a to je Ruska Federacija.

Cilj ovog rada je bio objasniti trenutna dešavanja u Siriji, sa fokusom na ulogu same Rusije u tom sukobu. Također cilj je bio pojasniti i približiti razloge intervencije Rusije u Siriji, s obzirom da se Rusija nakon raspada SSSR-a nije upuštala u ovakvu vrstu sukoba izvan teritorija vlastite države. U toku rada jasno je naglašeno da je intervencija Ruske Federacije uveliko spasila vladajuće sirijske snage od potpunog poraza, stabilizovala front, ali i uveliko doprinijela protjerivanju pobunjenika iz određenih područja. Mislim da rad jasno daje doznajanja da u Siriji nije na snazi klasični građanski rat, nego internacionalizirani, da je zapravo miješanje vanjskih aktera samo doprinijelo produbljenju sukoba, i da sam na taj način potvrdio sve svoje pomoćne hipoteze.

Rad sadrži sve neophodne segmente, kako bi na samom kraju bilo potpuno jasno zbog čega se Ruska Federacija uključila u sukob, i zbog čega taj sukob nije klasični građanski rat. Neophodno je bilo obuhvatiti prvenstveno sam historijat odnosa između ove dvije države, kako bi postojala jaka osnova za daljnje shvatanje samog rada. Zbog toga što današnja Ruska Federacija gaji konstruktivne odnose sa Sirijom još iz perioda Hladnog rata, kada je SSSR nastojao na svoju stranu pridobiti arapske države na Bliskom istoku kao protutežu američkom

savezništvu sa Izraelom i zaljevskim monarhijama. Desetljećima je Sovjetski Savez bio glavni dobavljač vojne opreme i oružja arapskim režimima, pa tako i Siriji. Kraj Hladnog rata i drastično opadanje moći samostalne Ruske Federacije drastično je umanjilo i mogućnost njenog angažmana na Bliskom istoku, međutim ova dešavanja u Siriji su period kada Ruska Federacija ponovo pokušava da sebe pozicionira u sam vrh svijeta, i da dokaže da ipak u svijetu vlada multipolarnost. Smatram također da je i glavna hipoteza u ovom radu potvrđena, jer činjenice su zaista da se Rusija kroz ovaj sukob pozicionirala na mjesto predvodnika u procesu multipolarnosti.

Sirijski rat primjer je kako vanjske intervencije u građanske ratove, bilo izravne ili neizravne, doprinose eskalaciji i produljenju sukoba. Motivi vanjskih aktera obično ne podrazumijevaju dobrobit stanovništva države u kojoj je prisutan rat, a želja za ostvarenjem geopolitičkih ciljeva često dovodi do još intenzivnijih sukoba, što je slučaj i u Siriji. Ovo je vjerovatno najkompleksniji sukob u novijoj historiji, i s toga veoma je teško precizno predvidjeti razvoj same političko-sigurnosne situacije u Siriji, jer se situacija na terenu konstantno mijenja.

Sukob u Siriji vjerovatno neće još u skorije vrijeme biti u potpunosti okončan, iako se stiče utisak da je vrhunac sukoba iza nas, samim tim što je došlo i do povlačenja SAD-a iz Sirije, nakon što je proglašena pobjeda protiv ISIL-a. Ruska Federacija, Turska i Iran, sada igraju ključnu ulogu u ovom sukobu, sada kada nema glavnog konkurenta ostaje nam da vidimo kako će se stvari odvijati u ovoj državi.

8. Literatura

Knjige:

1. Allison, Roy 2013: Russia and Syria: explaining alignment with a regime in crisis, The Royal Institute of International Affairs
2. Anderson, Tim 2016 : Nečasni rat protiv Sirije, Washington, nasilna promjena režima i otpora, Sarajevo
3. Beridan, Izet, Tomić M. Ivo i Kreso, Muharem 2001: Leksikon sigurnosti, DES, Sarajevo
4. Brzezinski, Zbignew, 1997: Velika šahovska ploča: američki primat i njegovi geostrateški imperativi, Interland, Varaždin.
5. Calvocoressi, Peter 2003: Svjetska politika nakon 1945., Nakladni zavod Globus, Zagreb
6. Čomski, Noam 2009: Intervencije, Rubikon, Novi Sad Beoknjiga, Beograd
7. Espinosa, Havijer i Prijeto, G. Monika 2016: Sirija zemlja mrtvih duša, Knjiga Komerc, Beograd
8. Ganzer, Danijele 2018: Protivzakoniti ratovi, LAGUNA, Srbija
9. Goodarzi, M. Jubin 2006: Syria and Iran, Diplomatic Alliance and Power Politics in the Middle East. Tauris Academic Studies, London-New York
10. Kainikara, Sanu 2018: IN THE BEAR'S SHADOW, Russian intervention in Syria, Commonwealth of Australia
11. Weber, Max 2013: Vlast i Politika, Naklada Jesenski I Turk Hrvatsko Sociološko Društvo, Zagreb

Relevantni dokumenti :

1. Averre, Derek i Davies, Lance 2015: Russia, humanitarian intervention and the Responsibility to Protect: the case of Syria, The Royal Institute of International Affairs
2. Camilla, Committeri 2012: When Domestic Factors Prevail Upon Foreign Ambitions: Russia's Strategic Game in Syria, Istituto Affari Internazionali (IAI)
3. Charap, Samuel, Treyger Elina i Geist Edward.: Understanding Russia's Intervention in Syria

4. Coman, Kenny i Butler, Sean: The Legality of "Intervention by Invitation" in situation of R2P violations, University College Cork
5. Kadić, Veldin 2020: Humanitarna intervencija u Libiji kao prepreka humanitarnoj intervenciji u Siriji: naučene geopolitičke lekcije, Fakultet političkih nauka, Sarajevo
6. Kovačić, Kristijan 2016: Internacionalizacija sirijskog građanskog rata, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, Zagreb
7. Lucas, Scott 2015: The effects of Russian intervention in the Syria crisis, University of Birmingham
8. Lutta, Joseph 2018: How Russian Intervention in Syria Redefined the Right to Protect in Armed Conflict, Russian Law Journal
9. Morris, Justin 2013: Lybia and Syria: R2P and the spectre of the swinging pendulum, The Royal Institute of International Affairs
10. Turkmen, Fusun 2014: From Libya to Syria: The Rise and Fall of Humanitarian Intervention?, Galatasaray University, Istanbul
11. Wojtowicz, Tomasz 2019: The Influence of Russian military involvement in the War in Syria, Pedagogical University of Cracow

Internet izvori:

1. <http://www.iranreview.org/content/Documents/Arab-Spring-a-Blessing-in-Disguise-or-Outright-Disaster-.htm>
2. <https://bermudaradical.wordpress.com/2012/07/11/why-hezbollah-supports-syrias-secular-assad/>
3. <https://euractiv.jutarnji.hr/PiD/globalnapolitika/cetiri-godine-ruske-intervencije-u-siriji-kako-je-putinov-riskantni-potez-promijenio-globalne-odnose/9430046/>
4. <https://gulrif.org/qatar-says-no-to-rapprochement-with-syrian-regime/>
5. https://hr.rbth.com/politics/2013/11/15/sirija_na_pragu_somalizacije_23549
6. <https://intelligencebriefs.com/confirmed-turkish-f-16-fighter-jets-shoot-down-russian-sukhoi-su-24-warplane-close-to-syrian-border/>
7. <https://news.un.org/en/story/2013/12/457742-un-team-finds-credible-information-more-cases-chemical-weapons-use-syria>
8. <https://russiabusinesstoday.com/infrastructure/syrian-parliament-approves-russias-49-year-lease-of-tartus-port/>
9. <https://tass.com/defense/926348>

10. <https://www.aa.com.tr/ba/operacija-izvor-mira/infografika-bilans-operacije-izvor-mira/1614999>
11. <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/02/iran-visit-syria-assad-strengthen-role.html>
12. <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/06/isil-declares-new-islamic-caliphate-201462917326669749.html>
13. <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/eastern-partnership/>
14. <https://www.dw.com/bs/povla%C4%8Denje-kao-priprema-za-konflikt/a-50852241>
15. <https://www.dw.com/bs/predsjedni%C4%8Dki-izbori-u-jeku-rata-u-siriji/a-17675959>
16. <https://www.e-ir.info/2016/04/29/the-legality-of-russian-airstrikes-in-syria-and-intervention-by-invitation/>
17. <https://www.gov.uk/government/speeches/preventing-chemical-weapons-use-in-syria>
18. <https://www.irishtimes.com/news/world/europe/downing-of-the-russian-fighter-jet-how-events-unfolded-after-incursion-1.2442506>
19. <https://www.middleeasteye.net/fr/news/russia-starts-establish-permanent-presence-its-syrian-bases-590935799>
20. <https://www.middleeasteye.net/fr/news/saudi-arabia-and-russia-discuss-co-operation-syria-1843540314>
21. <https://www.middleeastmonitor.com/20190928-russia-to-expand-hmeimim-airbase-in-syria/>
22. <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/svijet/1668280/islamska-drzava-u-siriji-po-prvi-put-dekapitirala-dvije-zene/>
23. <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/svijet/1744946/novi-kulturocid-islamske-drzave-u-palmiri-eksplozivom-srusili-najmanje-tri-cuvene-grobnice/>
24. <https://www.syrianews.cc/syria-chemical-weapons-investigations-khan-assal/>
25. <https://www.themoscowtimes.com/2011/09/01/billions-of-dollars-of-russian-business-suffers-along-with-syria-a9298>
26. <https://www.thetimes.co.uk/article/alarm-in-israel-as-iran-plans-takeover-of-key-latakia-port-7zt0jvcvt>
27. <https://www.timesofisrael.com/with-59-cruise-missiles-us-sends-message-to-the-world-were-back/>
28. <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/satelitske-snimke-potvrdile-is-ov-najveci-kulturocid-20150901>

9. Biografija

Jasmin Čajić rođen 29.07.1995. godine u Tešnju. Osnovnu školu Mustafa Mulić završio u Šijama, a srednje obrazovanje Gimnaziju Edhem Mulabdić sam završio u Maglaju. Fakultet političkih nauka u Sarajevu upisao 2014. godine, odsjeg politologija. Dodiplomski studij sam završio 2018. godine i stekao zvanje Bakalaureat/Bachelor Politologije. Iste godine sam upisao Master studij na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu, ali odsjek sigurnosne i mirovne studije (SIMS).